

אשיחה בקיץ

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
וירא

אשיחה בחק"ד

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחק"ד (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

פרשת
וזרא

תוכן הענינים

אף אתה בקר חולים!.....	ג
מציאות חלי בימי אברהם אבינו.....	ג
מדוע לא רפא עצמו ב'אבן טובה'?.....	ד
אברהם אבינו חפץ ב'סורי מצוה'.....	ה
קשיתו של קדוש מרחם.....	ה
תסתכל הבת על אביה... ותתרפא.....	ו
'בקר חולים' בשלמות שאין קדגמטה!.....	ו
מצות 'בקר חולים' - מהי מטרתה?.....	ו
"צריך שיחלה עצמו עליו".....	ז
החזן שקים עולם מלא.....	ז
נוטל אחד משישים מחליו.....	ז
אף המבקר צריך חיוק.....	ח
אחד משישים מחלי... העשר.....	ט
חיוק רוחו של החולה.....	ט
מרתו של הרב הנשיש.....	ט
'בקר חולים' על ידי שליח.....	י
"גדולה הנקנסת אורחים מהקבלת פני שמינה".....	י
איברי האבות - עשו מעצמם רצון הבורא.....	יב
תמונת קיר מיוחדת במינה.....	יג
'הנקנסת אורחים' מול 'שלוש בית'.....	יד
כשהתברר שהאורח אינו הרב מבריק.....	יד
אין מוקים באורחים.....	יד
"הנקנסת אורחים" כשל לוט.....	טו
"קטן וגדול שם".....	טו
גדרה ההלכתי של המצוה.....	טו
מעשה אבות - סימן לבנים.....	טז
'ענג שבת' במחיצת החפץ חיים.....	יז
"יבלבד שתמיד תתארח אצלי".....	יז
"לא נפסיק לארח גנבים".....	יז
קבלת אורחים ב'סבר פנים יפות'.....	יח
'הנקנסת אורחים' מהלכתה - גם בגעשי אכל.....	יח
'מעטער' - אינו פטור מהנקנסת אורחים!.....	יט
מיהו שראוי להקרא 'מכנים אורחים'?.....	יט
הדאגה למנוחת האורח.....	כ
דמיות מופת ל'הנקנסת אורחים'.....	כא
למוד מדרך עמוד הקסד.....	כא
"מצוה שבגופו".....	כב
פעל המלון הבלתי מקר.....	כב
קסד לכל בני העיר.....	כב
רוח והצלה בזכות 'הנקנסת אורחים'.....	כב
האיש שלא דבקה בו בנה.....	כג

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

אשיחה בחק"ד

שיחה לפְּרִשְׁת וִירָא

מצות בקור חולים והכנסת אורחים

דְּכָתִיב: 'וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ', אף אֵתָּה נַחֵם אַבְלִים; הַקִּבֵּה קִבֵּר מֵתִים, דְּכָתִיב: 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִיא', אף אֵתָּה קִבֵּר מֵתִים".

מציאות חלי בימי אברהם אבינו

והנה על המצאות חלי וחלשה בימי אברהם אבינו, יש לתמוך מהמבאר בגמרא (ב"מ פז, א): "עד יַעֲקֹב לֹא הָיָה חוֹלָשָׁא (=לֹא הָיָה חָלִי), אֵתָּה יַעֲקֹב בָּעָא רַחֲמֵי וְהָיָה חוֹלָשָׁא, שְׁנֵאמַר 'וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה'. וְאִם כֵּן אֵיךְ מְצִינוּ חָלִי בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ?"

אכן, בעוד מקורות אנו מוצאים ענין החלי קדם ימי יַעֲקֹב אָבִינוּ: א. בפרשת גרוש הגר נאמר (בראשית כא יד) "וַיִּתֵּן אֵל הַגֵּר שֵׁם עַל שְׁכָמָה וְאֵת הַיֶּלֶד", וברש"י: אף הַיֶּלֶד שֵׁם עַל שְׁכָמָה, שֶׁהַכְנִסָּה בּוֹ שָׂרָה עֵין רָעָה וְאַחֲזָתוֹ חֲמָה וְלֹא יָכוֹל לִילֵךְ בְּרַגְלָיו. ב. אמרו חז"ל (ב"ב טז, ב): "רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אוֹמֵר: אֲבָן טוֹבָה הֵיטָה תְלוּיָהּ בְּצוּאָרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁכָּל חוֹלָה הָרוּאָה אוֹתוֹ מִיָּד מִתְרַפָּא, וּבִשְׁעָה שֶׁנִּפְטָר אַבְרָהָם אָבִינוּ מִן הָעוֹלָם - תִּלְאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגִלְגַּל חֲמָה". וְלִכְאוּרָה פִּיצוּד הַדְּבָרִים מִתִּישָׁבִים עִם הָאָמֹר לְעִיל?

קִשְׂיָה זֹאת הִקְשׁוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹסְפוֹת (תוס' עה"ת בראשית שם, תוס' ב"ב שם) וְתַרְצוּ ב' תְּרוּצִים: א. כֹּל הָאָמֹר בְּגִמְרָא שֶׁלֹּא הָיָה חָלִי עַד יָמֵי יַעֲקֹב, מְדַבֵּר בְּחָלִי הַבָּא בְּיַדֵּי שְׁמוּם, אוֹלָם חָלִי הַבָּא מִחֲמַת אָדָם, כְּגוֹן מִחֲמַת מֶכֶת חֶרֶב אוֹ עֵין הָרַע", הֵיכָּה גַם בְּזִמְן אַבְרָהָם אָבִינוּ, ב.

בְּסִייעָתָא דְשְׁמִיָּא, פְּרִשְׁתָּנוּ פְּרִשְׁת וִירָא, פּוֹתַחַת בְּהַתְגַּלּוּת הַבּוֹרָא לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילְתּוֹ (בראשית יח, א): "וַיִּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחַם הַיּוֹם", וּבְרִש"י: וִירָא אֵלָיו - לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה... וְכֹא הַקִּבֵּה וְשָׂאֵל בְּשָׁלוֹמוֹ.

אָמְרוּ חז"ל (קה"ר פ"ז) "אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה גְמִילוּת חֶסֶד בְּתוֹרָה בְּרֹאשָׁה וּבְאַמְצִיעִיתָהּ וּבְסוּפָהּ, בְּרֹאשָׁה דְּכָתִיב 'וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלֶע' מִלְּמַד שֶׁקֶלְעָה הַקִּבֵּה לְחִיָּה וְהַבִּיאָה אֶל הָאָדָם וְנַעֲשֶׂה שׁוֹשְׁבִין לָהֶם וְכו', וּבְאַמְצִיעִיתָהּ דְּכָתִיב 'וַיִּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מִמְרָא' - מִלְּמַד שֶׁבִקְרוֹ, 'וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ' - זֶה בְּרִכַּת אַבְלִים, בְּסוּפָהּ שְׁנֵאמַר 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִיא'".

אף אֵתָּה בִּקְר חוֹלִים...!

בְּעֻקְבוֹת בִּקְר ה' יִתְבָּרֵךְ אֶצֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ בִּימֵי חָלָיו, מְצַבִּיעִים חז"ל עַל מִצְוַת 'בִּקְר חוֹלִים' כְּחֶלֶק מִחוּבַת הָאָדָם לְהַדְבִּיק בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקִּבֵּה, וְלִהְיוֹת נִדְמָה לְבוֹרָאוֹ, כְּדַבְּרֵי הַתְּלָמוּד (סוֹטָה יד, א): "אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְכָתִיב: 'אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ?' וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לְהֵלֵךְ אַחֵר שְׂכִינָה? וְהֵלֹא כָּבֹד נֶאֱמַר: 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַכְלָה הוּא!' אֵלֹא לְהֵלֵךְ אַחֵר מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקִּבֵּה, מֵהוּא מְלַבִּישׁ עֲרָמִים, דְּכָתִיב: 'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוּת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם', אף אֵתָּה הַלְבִּשׁ עֲרָמִים; הַקִּבֵּה בִּקְר חוֹלִים, דְּכָתִיב: 'וַיִּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מִמְרָא', אף אֵתָּה בִּקְר חוֹלִים; הַקִּבֵּה נַחֵם אַבְלִים,

א. וְהֵנָּה בְּמַהוּת 'עֵין הָרַע' מְצִינוּ ב' מַהֲלָכִים עֲקָרִיִּים, א. עַל יְדֵי עֵין הָרַע מִתְעוֹרֶרֶת מִדַּת הַדִּין, וּמַעֲיָנִים שׁוֹב בְּדִינוֹ אִם רָאוּי לְאוֹתָהּ טוֹבָה, ב. הוּא מִמֶּשׁ מַעֲיָן 'כַּח טַבְּעִי', שֵׁשׁ כַּח לְהַזִּיק בְּמַבֵּט הָעֵין, וּלְדַעָה זֶה שְׁתַּפִּים גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל

פרשת וידא

מעלה ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים
היו מתרפאים, והוא הדין החולה, פשהביט
באבן התלויה בצוארי אברהם אבינו אבי
המאמינים, היה משעבד לבו לאביו שבשמים
ומתרפא, ועל כל פנים אברהם אבינו כלפי
עצמו לא היה יכול להשתמש בסגלה זו.

עוד אפשר לתרץ, שהלא המקור להמצאות
'אבן טובה' בידי אברהם אבינו ללפנין מקרא
(בראשית כד, א) "וה' ברך את אברהם בכל",
הנאמר לאחר מצות המילה, ממילא יתכן שרק
בעבור שכל אברהם את עצמו, והביא על
עצמו חלי וכאב כמו ידיו, נתן הקב"ה בשכרו
אבן של רפואה. ומישב מעתה, שרק לאחר
שסבל צער המילה היה ראוי לקבלת האבן.

ובספר 'מנחת יהודה' (עמ' עא) לגאון רבי
יהודה טרגר שליט"א (חתנו של הגאון רבי שלמה
זלמן אויערבך זצ"ל) תרוץ על דרך הנ"ל, שרק
באשר הגיע המלאך רפאל לרפא את אברהם
ממלתו, העניק לו את אבן הרפואה. ובסס את
הדברים על פי דברי הגמרא (מגלה יז, ב): "מה
ראו לומר 'רפאנו' בשמינית? אמר רב אחא
מתוך שנתנה מילה בשמיני שצריכה רפואה,
לפיכך קבוצה בשמינית", ויש לתמה, וכי רק
מילה צריכה רפואה? ובאר ה'שם משמואל'
בשם אביו בעל ה'אבני גזר', שמילה היא
שרש המציאות של רפואה, שהרי אלו היה
האדם עובד אלקים בשלמות, לא היה צריך
כלל רפואה, כמבאר בתורה (שמות טו, כו)
"ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך...
כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים
עליך...". הרי לך שכל מצב הרפואה בעולם
הוא ב'דיעבד', מה שאין פן מצות מילה
מכרתת היא להעשות, ובהכרח חייבת רפואה

דברי הגמרא עוסקים בחלי המביא לידי מיתה,
אולם שונה מכך חלי שאינו מביא לידי מיתה.

מדוע לא רפא עצמו ב'אבן טובה'?

אלא שעדין יש לתמה מדברי הגמרא
שהזכרנו (ב"ב טז, ב): "רבי שמעון בן יוחי
אומר: אבן טובה היתה תלויה בצוארו של
אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד
מתרפא", אם ביד אברהם אבינו היתה סגלה
נפלאה שכזו, מפני מה לא רפא עצמו בה
מכאב מילתו?

ותרץ ה'אמרי אמת' (לקוטים ב"מ פו, ב) על
פי מה דקיימא לן: "אין חבוש מתיר עצמו
מבית האסורים", אותו כח המסור לצדיק
לבטל את הגזירה שגזר הקב"ה, מועיל רק
ביחס לאחרים ולא ביחס לעצמו, ממילא אכן
כל ילידי ביתו נתרפאו מכח האבן, מה שאין
כן אברהם אבינו.

ועדין קשה, שהלא הרפואה נובעת מסגלת
האבן, ולא מסגלת הצדיק, ואם כן לכאורה
לא גרע אברהם מאחר להתרפאות בה.

אולם כשנדקדק בלשון חז"ל, נבחין
שדקדקו בלשונם "שכל חולה הרואה אותו
מיד מתרפא", לא אמרו "הרואה אותה", ללמד
שלסגלת האבן הטובה הצטרפה מעלת ההבטה
באברהם אבינו, ורק על ידי זה הגיע החולה
לידי רפוי. ואפשר לומר שכן הקב"ה טבע
בעצם סגלת האבן, שרק על צוארו של אברהם
אבינו תפעל את פעלתה, או דנימא שענין
האבן הוא כעין 'נחש הנחשת', כדאמרו במשנה
(ראש השנה פ"ג מ"ח) "וכי נחש ממית או נחש
מחיה, אלא בזמן שישאל מסתכלין כלפי

רבים, ראשונים ואחרונים, נצין את רבנו יונה (אבות ב, יא): "כאשר אמרו חכמי הטבע, אור עולה מן המחשבה
הוא ושוורף את הדברים שגין בהם בעיניו הרעות", וכן דעת המהר"ל (נתיב עין טוב פ"א), והתשב"ץ (מגו אבות
שם), והתורת חיים (ב"מ פא, א), וביותר מפרסמת דעת ה'חזון איש' (ב"ב לקוטים כ"א) בזה: "מסודות הבריאה כי האדם
במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחרבן של
גשמים מזקים". ועל כל פנים מדברי התוספות הנ"ל נראה דסבירא להו כשיטה ה', דאם הזק עין הרע הוא
מצד התעוררות קטרוג, אין לזה לכאורה גדר של 'חלי בידי אדם', ורק אם הוא כח טבעי, שייך לדמותו למכת
חרב וכדומה.

מאת הבורא, ממילא היא רפואה 'לכתחלה', על פן מהנה יסוד לכל הרפואות. ולכן רק לאחר שקיים אברהם מצות מילה בשלמות, זכה לסגלת הרפואה לכל המחלות.

אברהם אבינו חפץ ביסורי מצוה

תרוץ נוסף מביא הרב חיד"א זצ"ל (פני דוד וירא): אמנם היה יכול אברהם להרפא על ידי הבטה באבן הטובה, אלא שלא רצה לעשות כן, מדוע? משום שלא רצה להראות כמי שקץ במצוה, ומחפש למנוע מעצמו את הכאב והצער הכרוכים בה, אלא אדרבה המצוה חביבה בעיניו ושמח הוא לסבל בגינה. וכל עצם שליחותו של המלאך רפאל היתה לגלות את אָזְנוֹ כי רצון ה' לרפא אותו מכאבו, וכאשר שמע זאת אברהם רפא את עצמו על ידי הבטה באבן הטובה.

לפי זה מישב החיד"א קשיה נוספת ששואל הר"א"ם: על פי המבאר בגמרא (כ"מ פו, ב) שלשת המלאכים שהגיעו לאברהם היו מיכאל גבריאל ורפאל. מיכאל - בא לבשר את שרה, רפאל - בא לרפא את אברהם, גבריאל - הלך להפוך את סדום. ולאחר מכן נאמר (בראשית יט, א) "ויבאו שני המלאכים סדמה בערב", ובגמרא (שם) אמרו שהיו אלו גבריאל האחראי על ההפכה, ורפאל שהלך יחד עמו להציל את לוט. ולכאורה קשה, הלא קיימא לן (כ"ר פ"ג) "אין מלאך עושה ב' שליחויות", ואיך נשלח המלאך רפאל הן לרפא את אברהם והן להציל את לוט? אלא שליחותו של המלאך היתה רק לשם הצלת לוט, וביחס לרפוי אברהם - בא רק לגלוי מלתא בעלמא, ואברהם הוא שרפא את עצמו באמור.

[והגאון הקדוש מאוסטורבצא זצ"ל תרץ שאלת הר"א"ם בטוב טעם ונדעת (ספר זכרון זכר לאברהם עמ' 28): מצות מילה מרפכת מג'

חלקים, חתונה, פריעה ומציצה, ושלשת המלאכים שהגיעו לאברהם - קבלו את פתם הרוחני מג' חלקי מצות המילה שעשה אברהם. כנגד החתונה - סלוק הרע, נשלח המלאך להפוך את סדום, דהיינו לסלק כח הרע בעולם. כנגד הפריעה, שענינה גלוי ותוספת קדשה, נשלח המלאך לבשר את שרה על הולדת יצחק, שיגלה ויוסיף קדשה בעולם. וביחס למציצה, יש בה ב' ענינים, שהרי הגמרא דנה אם היא מצד תוספת רפואה או הצלה מן הסכנה, ולכן המלאך שהגיע מפקח נשלח הן לרפא את אברהם, והן להציל את לוט, ודברי פי חכם חזון.]

קשיתו של קדוש מרחם

מספרים חסידים (ספר 'ישרש יעקב' ו'יד דוד'), כי פעם אחת טיל הצדיק רבי יצחק מווארקא, יחד עם ילדיו הקדושים. ויפנה אליו בנו הקטן - מנחם מנדל (לימים האדמו"ר רבי מנחם מנדל מווארקא זצ"ל) בשאלה: היום למדנו אצל המלמד ב'חידר' דברי רש"י בפרשת וירא, שהקב"ה נראה לאברהם "לבקר את החולה", ולא הבנתי: הלא כשיש חולה בעיר, באים אליו ובוכים, ושאלתי את האנשים מדוע באים לבכות אצלו הלא איך רופא? וענו לי, מפיון שאמה צדיק ישמע ה' לתפלתו ויתרפא החולה. וכאן הלא הקב"ה בעצמו בא לבקר את אברהם, אינו דין שבאותו רגע יתרפא מכל וכל?

צוה הצדיק לבנו הגדול, רבי יעקב דוד מאמשינוב זצ"ל, שיענה לו תשובה, ויען הבן הגדול ויאמר: מלך בשר ודם, נוהג לקרא למשנה שלו, ולהתיעץ עמו בכל עניני המלוכה. והיה והמלך מגיע בכבודו ובעצמו לבית המשנה על מנת להתיעץ עמו, הרי זה כבוד גדול. ואם המלך מגיע לבית המשנה שלא לצורך מסים, אלא סתם לבקר אותו

ב. עין שבת קלג, ב בהו"א אין מציצה דוחה שבת, דהיא רק תוספת רפואה. ונראה שלמד הגאון הנ"ל, דלמסקנה שיש סכנה בלא מציצה ודוחה שבת, יש לומר דתרוויהו איתנהו במציצה, הן תוספת רפואה והן הצלה מן הסכנה, ודוק.

וְלֹהֶשְׁתַּעֲשַׁע עִמּוֹ - הָרִי זֶה הַבֶּעַת כְּבוֹד וְחִבּוּבוֹת גְּדוֹלָה עוֹד יוֹתֵר. וְלִכֵּן הִקְבִּ"ה לֹא רָפָא אֶת אֲבִרָהֶם יִשְׁרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהִרְאֹת עֲצָמוֹ כְּמִי שֶׁבָּא אֵלָיו לְצַרְרָה מְסִים, אֲלָא הִרְאָה לוֹ חֶבֶה יִתְרָה, שֶׁהִנֵּה הִגִּיעַ רַק לְבִקְרוֹ וְלִשְׁכֵּן אִצְלוֹ, וְלַעֲנִין הִרְפוּאָה - שֶׁלַּח אֶת הַמֶּלֶאךָן רָפָא לְבַצֵּעַ אֶת הַמְּשִׁימָה.

וּלְפִי דְּבָרֵינוּ מִשֵּׁם הַחֵיד"א אֲפָשָׁר לִישֹׁב, שֶׁכָּאֵמֹר אֲבִרָהֶם אֲבִינוּ לֹא חָפֵץ בִּרְפוּאָה, וְהַעֲדִיף לְהִתְיַסֵּר בְּכָאֵב מִצָּנוֹת מִלֵּה, וְלִכֵּן לֹא רָפָא אוֹתוֹ הִקְבִּ"ה לֹא שֶׁנִּשְׁמָעָה הַסִּפְמָה מִצִּדּוֹ לָכֵן, וְרַק לְאַחֵר שֶׁאָמַר לוֹ רָפָא הַמֶּלֶאךָן שֶׁרָצוֹן הִקְבִּ"ה בִּרְפוּאָתוֹ, וְנִעְתַּר אֲבִרָהֶם לְהִתְרַפְּאוֹת, וְאִזִּי זָכָה בִּרְפוּאָה.

תסתכל הבת על אביה... ותתרפא

בְּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי אֶהְרֵן הַשֵּׁנִי מִקְרָלִין וַצ"ל (בַּעַל בֵּית אֶהְרֵן) חָלְתָה פַּעַם חֲלִי אָנוּשׁ. וְהִנֵּה הִגִּיעַ לְבִיתוֹ הַצַּדִּיק רַבִּי מֹשֶׁה מִקּוֹפְרִין וַצ"ל, וְרַבִּי אֶהְרֵן הִזְמִינוּ לְסַעַד עַל שְׁלִחָנוֹ. בְּאֻמָּצָה הַסְּעוּדָה, הִזְכִּיר רַבִּי אֶהְרֵן לְפָנֵי הַצַּדִּיק אֶת בְּתוֹ, הַזְקוּקָה לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם מְרַבִּים.

נִעֲנָה רַבִּי מֹשֶׁה וְאָמַר: בְּגִמְרָא מְסַפְרִים חֲז"ל עַל אֶבֶן טוֹבָה שֶׁהִיָּתָה תְּלוּיָה בְּצִנּוּאָרוֹ שֶׁל אֲבִרָהֶם אֲבִינוּ וְכָל חוֹלָה שֶׁהִיָּתָה מִסְתַּכֵּל בָּהּ מִיָּד הִיָּתָה מִתְרַפָּא. וְכִי מָה טִיבָהּ שֶׁל אֶבֶן זֹאת? הִיא אוֹמֵר: הַמִּדָּה הַטּוֹבָה שֶׁל הַכִּנְסֵת אוֹרְחִים, שֶׁנִּשְׁתַּבַּח בָּהּ אֲבִרָהֶם אֲבִינוּ בְּיוֹתֵר, וְהִיא הַסְּגֻלָּה הַבְּדוּקָה לְרָפָא חֲלָאִים.

הִנֵּה, הוֹסִיף הָרַבִּי, עֲתָה מְאַרְח אוֹתָנוּ רַבִּי אֶהְרֵן, אֲבִיָּה שֶׁל הַחוֹלֵנִית, וְאֶבֶן טוֹבָה, הִיא הַמִּדָּה שֶׁל הַכִּנְסֵת אוֹרְחִים, תְּלוּיָה בְּצִנּוּאָרוֹ. תִּסְתַּכֵּל, אֲפּוֹא, הַבֵּת אֶל אֲבִיָּה וְתִתְרַפָּא... וְכֵן הָיָה.

'בקרור חולים' בשלמות שאלו כדגממה!

בְּסִפּוֹר 'זֹאת לַיהוּדָה', מְסַפֵּר עַל הַלִּיכּוּתוֹ בְּקִדּוּשׁ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוּדָה צִדְקָה וַצ"ל,

רֹאשׁ יְשִׁיבַת 'פּוֹרֵת יוֹסֵף': "בְּקוֹר חוֹלִים" הִיָּתָה מִצְוָה שְׂכִיחָה שֶׁהִיָּתָה מְקִיָּם אוֹתָהּ לְעֵתִים תְּכוּפוֹת. מִעוֹלָם לֹא חָס עַל זְמָנוֹ וְלֹא עַל כְּבוֹדוֹ כְּשֶׁנִּזְדַּמְּנָה לוֹ מִצְוָה זֹאת. הִיָּתָה מְבַקֵּר חוֹלִים זְקֵנִים וְצַעֲרִים, חוֹלָה רְצִינִי וְחוֹלָה פְּשוּט שֶׁנִּתְקַף בְּמַחֲשָׁיִם חוֹלְפִים בְּעֵלְמָא. הִיָּתָה מְלַבֵּב וְסוֹעֵד אֶת הַחוֹלִים בְּעֵצָם הוֹפְעָתוֹ, בְּהִתְעַנִּיּוּתוֹ שֶׁגִּלָּה בְּמַצָּבָם, בְּחִיוָכּוֹ הַטּוֹב, בְּמִלִּים שֶׁל עֲדוּד וְחִזּוֹק שֶׁקָּלְחוּ מִפִּיו בְּנִדְבִיבוֹת, וּבְבִרְכוֹת הַחַמּוֹת שֶׁהִרְעִיף עַל רֹאשׁוֹ.

הָיוּ מְקָרִים שֶׁטִּלְטַל עֲצָמוֹ מְרַחֲקִים גְּדוֹלִים, בִּיחָס לְגִילּוֹ וְחִלְשָׁתוֹ, כְּדֵי לְבַקֵּר אֶצְל חוֹלָה מִיִּסָּר וְלַחֲזֹק אֶת רוּחוֹ. יֵשׁ וְנֶאֱלָץ לְלַבֵּשׁ מַסְכָּה עַל פָּנָיו, בְּהִתְאָם לְדְרִישַׁת הָרוּפְאִים, כְּדֵי שֶׁיִּנְיָחוּהוּ לְהַכְנִס לְרֹגַע קֹט בְּמַחֲלָקָה מְבֻדָּדָה וְלְהִרְאוֹת פָּנָיו לְחוֹלָה. הַשְׁתַּתְּפוּתוֹ בְּכָאֵב הַזּוֹלָת, כְּאֵלּוֹ זֶה כְּאֵב הָאִשִּׁי, הִיָּתָה כְּעֵין אוֹתָהּ מְרַגְלִית תְּלוּיָה בְּצִנּוּאָרוֹ שֶׁל אֲבִרָהֶם אֲבִינוּ עָלֵיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁכָּל חוֹלָה הָרוּאָה אוֹתָהּ מִיָּד מִתְרַפָּא.

מצות 'בקרור חולים' - מהי מטרתה?

מְצִינוּ בְּדִבְרֵי חֲז"ל וְרַבּוֹתֵינוּ, ב' עֲנִינִים עֲקָרִים בְּמִטְרַת מִצְוַת 'בְּקוֹר חוֹלִים':

א. מִתּוֹךְ שְׂרוּאָה אֶת הַחוֹלָה, מַעֲיִן בְּעֵנֵינוּ, וְאִם יִצְטָרֵךְ לְשׁוּם דָּבָר - מִשְׁתַּדֵּל בּוֹ לְהַמְצִיאוֹ לוֹ (טוֹר יו"ד סִימָן שְׁלֹחַ). כְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁהִבִּיאוּ חֲז"ל (נִדְרִים מ, א): "תִּלְמִיד אֶחָד מִתְלַמִּידֵי ר' עֲקִיבָא שֶׁחָלָה, לֹא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבִקְרוֹ, וְנִכְנְסוּ ר' עֲקִיבָא לְבִקְרוֹ, וּבִשְׂבִיל שֶׁכְּבָדוֹ וְרַבְּצוֹ לְפָנָיו חָיָה, אָמַר לוֹ: רַבִּי, הִתְיַתְּנִי! יֵצֵא ר' עֲקִיבָא וְדַרְשׁ: כָּל מִי שֶׁאֵין מְבַקֵּר חוֹלִים - כְּאֵלּוֹ שׁוֹפֵף דָּמִים".

ב. מִתּוֹךְ שֶׁמְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה, וְרוּאָה בָּמוֹ עֵינָיו אֶת מַצָּבוֹ, אִזִּי מְרַגֵּשׁ בְּלִבּוֹ אֶת הַקָּשִׁי וְהַצָּעַר שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּמְמִילָא יִבְקֹשׁ עָלָיו רַחֲמִים וְיִתְפַּלֵּל עָלָיו מִעַמְּקֵי הַלֵּב. וְכֵן כָּתַב הַטּוֹר (שם): "וּמִצְוָה גְּדוֹלָה הִיא לְבַקֵּר, שֶׁמִּתּוֹךְ כֵּן יִבְקֹשׁ

עליו רחמים ונמצא כאלו מחיה אותו. ופסק הרמב"ן (הובא ברמ"א שם ס"ד): "כל שבקר ולא בקש עליו רחמים, לא קיים המצוה".

ג. הרמב"ן מוסיף עוד, שמתוך שמבקרין ימצא (החולה) נחת רוח אצל חבריו.

ועיין שו"ת 'אגרות משה' (יו"ד א סימן רכג) שלאור הטעמים הנ"ל, אין אדם יוצא ידי חובת מצות 'בקר חולים' בהתקשרות דרך הטלפון, אם יש באפשרותו להגיע בעצמו, ורק אם אין אפשרות, יוצא בדיעבד על ידי שיחת טלפון. "בשביל הטעם שימצא נחת רוח בזה, שאין שיך זה שלא בפניו. וגם מחמת שמקראיה מתרגש המבקר יותר ומבקש ביותר תחנונים וכו' וגם אולי מתקבלת שם התפלה ביותר משום דהשכינה מצויה שם עם החולה". וכן בשו"ת 'ציץ אליעזר' (ח"ה רר"ח ס"ג) דן שמצד טעם הא', בימינו אנו שהחולה מצוי במרכז רפואי, והוא מסדר שם מבחינת צרכיו על צד היותר טוב, היה מקום לפטר, אולם לטעמים הב' והג', שאינם פחות עקריים, לא שיך פטור מסבא זו.

"צריך שיחלה עצמו עליו"

מספר על הגאון הצדיק רבי נתן צבי פינקל וצ"ל - 'הסבא מסלבודקה':

כאשר היה שומע על אי-מי ממכריו שנפל למשכב, לא נתן מנוחה לנפשו. לא חדל מלהתפלל עליו. היה שולח לטפל בו ולהעמיד משמרות על יד משתו, ומברר מי הם הרופאים הטובים ביותר המתאימים לטפל במחלה זו, ומה הן התרופות היעילות, ולא הסיח דעתו מן החולה כלל וכלל.

ובפרט כאשר היה החולה אחד מבני הישיבה, לא היה מפסיק מלהגות בזה, ויהי הדבר לשיחת היום בביתו. שום עכוב פספי לא היה עוצר בעדו מלהשקיע את האמצעים הטובים ביותר לטיפול בחולה, זאת אף בשעה שהמצב הפספי בישיבה היה בכי רע.

לאותם תלמידים בישיבה שהיו מתמסרים לטפל בחולה, היה סולח על כל פשעיהם, וגוער בכל מי שהעז להשמיע עליהם כל דפי. ומאידך, כאשר היה מרגיש באחד התלמידים שהוא אדיש למצב החולים, היה נוזף בו על חסר רגישותו ועל אי השתתפותו בצער הזולת, ומזכיר לו את דברי חז"ל: "ואם תלמיד חכם הוא, צריך שיחלה עצמו עליו".

החזן שקיים עולם מלא

'בעל התפלה' של שחרית ביום הכפורים בבית מדרשו של האדמו"ר רבי שלום מבעלז וצ"ל נתאחר פעם לבוא לתפלה ביום הכפורים, הואיל ובאכסניה שלו שכן חולה מסכן, והצריך להשתהות על מנת לסעדו ולהכין בשבילו כוס חמין.

כאשר נכנס לבית המדרש כבר גמרו הצבור 'פסוקי דזמרה', ובעת שנגש לעמוד ופתח ב'המלך' נודעו כלו. כי נזכר במאמר הגמרא (גטין נו, א) "אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי"? ("אם מלך אני, מדוע לא באת עד עכשיו אלי").

אחרי שגמרו תפלת שחרית, נגש אליו האדמו"ר רבי שלום, ושאלו: "מה זה היה לך היום בתפלתך"? נבהל בעל התפלה, כי חשב שודאי בא הצדיק להוכיחו על שני דברים שעבר: חלול יום הכפורים ואחור לתפלה. החל להתנצל ולספר מה שארע. הפסיקו הצדיק ואמר: "אכן הרגשתי כי איזה דבר גדול ונשגב נודמן לידך היום. שהרי 'המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא'. תפלתך נתקבלה ושכרך גדול מאד".

נוטל אחד מששים מחליו

איתא בגמרא (נדרים לט, ב): "אמר רבי אבהו בר חנינא: כל המבקר חולה - נוטל אחד מששים בצערו, והגי מילי בכך גילו". עוד

פרשת וידא

וכמבאר בגמרא דבבא מציעא, והרמב"ם מירי באינו בן גילו, שאזי מקל מחליו לא על ידי שנוטל לעצמו ממחלתו, אלא רק כאלו נטל חלק מחליו, מקל עליו באפן אחר, על ידי שמשמחו בעצם בקורו, ועדין צריך עיון.]

ומפרסם לבאר על פי דברי חז"ל אלו (מנחה בלילה, ומטו בן אף משמיה דהגר"א) את הנאמר בבבא יוסף אצל אביו קדם מותו (בראשית מח, א): "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה וישח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים: ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה", שהלא יוסף הצדיק היה 'בן גילו' של יעקב אבינו, בהיותו בן מזלו: דומה לו בזיו איקונין, ואף בתלאותיהם היו דומים זה לזה, ממילא באשר הגיע יוסף לבקר את אביו, הרי נטל אחד מששים מחליו, על בן נאמר 'ויתחזק ישראל וישב על המטה', המטה עולה בגימטריא ג"ט, כי מפאת שהוקל ליעקב מחליו, היה ביכולתו להתחזק ולישב. אולם קדם בקורו של יוסף נאמר 'הנה אביך חלה' - הנה בגימטריא ששים.

ועל פי רעיון זה, מדיק בספר 'באר מים חיים' לשון המגיד ליעקב 'הנה בנך יוסף בא אליך' - להנאתך ולטובתך, בא במיוחד כדי לטל ממחלתך, ולא לשם דברים אחרים.

אף המבקר צריך חזוק...

האדמו"ר בעל 'אבני נזר' מסוכטשוב וצ"ל הלך פעם לבקר את החולה, וצוה על שמשו, כי יקח עמו מעט פרות לדרך. חשב המשמש בלבד, שהפרות בודאי מיעדים לחולה, ואולם באשר בא הרבי לאותו מקום, אמר למשמש: "תן לי את הפרות ואטעם" בהסבירו: "חז"ל אמרו (נדרים לט, ב) המבקר את החולה נוטל אחד מששים מחליו, אם בן המבקר נחלש אפוא, וצריך הוא לאכל איזה דבר מה להשיב את נפשו...

איתא (ב"מ ל, ב): "והודעת להם את הדרך לכו בה", 'את הדרך' - זו גמילות חסדים, 'לכו' - זה בקור חולים, שואלת הגמרא: היינו גמילות חסדים? ומתרצת: לא נצרכה אלא לבן גילו. דאמר מר: בן גילו נוטל אחד מששים בחליו, ואפלו הכי מבעי ליה למיזל לגביה.

[והרמב"ם כתב (אבל יד, ד): "וכל המבקר את החולה כאלו נטל חלק מחליו והקל מעליו". ולכאורה דברי הרמב"ם צריכים עיון, דלא כתב דזה דוקא בבן גילו, ובספר 'שבט יהודה' (יו"ד שלה) ישוב, שהגמרא מדברת בבן גילו שאכן נוטל אחד מששים, והרמב"ם - באינו בן גילו, דאף הוא נוטל מחליו, אולם לא כדי אחד מששים, אלא לא נודע שעורו, להכי כתב הרמב"ם 'חלק מחליו', היינו חלק כל דהו.

אכן עדין קשה, דהרמב"ם כתב 'כאלו נטל חלק מחליו והקל עליו', משמע דאינו נוטל לעצמו כפשוטו, אלא רק מקל מעליו את מחלתו בעצם המצאותו אצלו. ועל דרך זו כתב המאירי (נדרים שם) "לעולם יהא אדם זריז במצות בקור מפני שהמבקר מקל בחליו של חולה, דרך הערה אמרו: כל המבקר את החולה כאלו נטל אחד מששים מחליו ובבני גילו, רצונו לומר שבקורם ערב עליו שמצד הנאתו מהם חליו מקל". משמע שלמדו דברי חז"ל שלא כפשוטם, שבאמת אין נוטל לעצמו מן החלי, אלא המצאות חברו הקרוב אליו בגיל ערכה עליו ומקלה ממחלתו. ולכאורה צריך עיון גדול לומר בן, דבגמרא בבא מציעא שהבאנו לעיל, ילפינן רבוי מיוחד לבן גילו, שאפלו שילוקח לעצמו ממחלת החולה 'איבעי ליה למיזל' ומכרח לבקרו. ולפי זה דענין 'בן גילו' הוא רק מצד שמקל מעליו, מאי רבותא איכא בזה?

ובספר 'דברי סופרים' (יו"ד שם סק"י הע' טו) ישוב דברי הרמב"ם, על דרך ה'שבט יהודה', דאכן בבן גילו נוטל לעצמו ממחלת החולה,

אחד מוששים מחלי... העשר

על סוג של 'בקור חולים' שלא במוכן המקבל, ספר מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף וצ"ל: פעם התדפק הגאון רבי אליהו חיים מייזל וצ"ל, רב העיר לודז', על דלת ביתו של עשיר שהיה ידוע בקמצנותו, כדי להתרימו לצרכי צדקה. תמה העשיר: "מדוע הרב הטריח עצמו לבוא אלי?".

השיב לו רבי אליהו: "באתי לקים מצוה שחביבה עלי מאד. מצות בקור חולים..." ונהרי אינני חולה! הביע העשיר את פליאתו - "מנין לכבודו שאני חולה, מי ספר לו זאת?".

גלה לו רבי אליהו חיים: "מפי שלמה המלך, החכם מכל אדם, שמעתי זאת באומרו (קהלת ה, יב): 'יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו'... התעשת העשיר ואמר: 'הנה רואה פבודו כי פרוץ ה' הנני בריא ושלם. לשוא טרח מר לבקרני'..."

החזיר לו רבי אליהו חיים: "בודאי יודע מר מה שאמרו חז"ל: 'כל המבקר את החולה נוטל אחד מוששים מחליו'. אם כן עדין לא נטלתי כלום ממחלתו ולא קימתי המצוה כהלכתה..." ואכן לא זו רבי אליהו משם עד שנמתן לו העשיר תרומה הגונה.

חזוק רוחו של החולה

אחת מהתפיסות הבריאותיות הרווחות בעדן שלנו, היא שהגוף והנפש אחדים זה בזה, כאשר הנפש בריאה, והאדם במצב רוח מרומם - קל להתגבר על מחלות הגוף, וכאשר הנפש חולה - אף מצבו של הגוף לא בטוב. וממילא, לא רק תרופות גשמיות מביאות מזור לחולה, אלא גם הבעת ערוד, הפגנה של אהבה וחבה, יכולות לשפר פלאים את מצבו הבריאותי של החולה.

וכמו ברב המקרים, אנו נוכחים לדעת כי 'סוד ה' ליראיו', וכבר רבותינו הקדושים צינו

תגלית זו, בהתבסס על דברי ה'חכם מכל אדם', שלמה המלך עליו השלום (משלי יח, יד): "רוח איש יכלכל מחליו ורוח נכאה מי 'שאנה", ופרש ב'עוללות אפרים' (מאמר תקכו) שכאשר רוחו של החולה מתחזקת, וכאה לו השמחה, אזי 'יכלכל מחליו' ויש לו פתח רפואה, אולם כאשר רוחו נכאה, והוא מרגיש "נשפחתי כמת מלב הייתי ככלי אבד" (תהלים לא, ג), אזי מחלתו רק מתגברת עליו.

ולכן כאשר מגיעים לחולה מבקרים רבים, בפרט כאשר מגיעים אנשים נכבדים ורמי מעלה, הרי מתגבר החולה מהיחס וההכרה שהוא מקבל, ובזה מתקרבת רפואתו, ומתחזקת בריאותו.

ובספר 'תוכחת חיים' לגאון רבי חיים פלאג' וצ"ל (פרשת ויחי) באר בזה אומרו "ויגד לייעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה", וברש"י: אף על פי שהוא בני, מלך הוא ואחלק לו כבוד. מפאן שחולקין כבוד למלכות. וכתב על כך הגאון מהר"ח פלאג'י: "ואני אומר כי אדרבא מסבת גדלתו ומלכותו של יוסף, דהיה מושל בכל ארץ מצרים ועם כל זה בא אצלו, הגם שהיה בנו - היה לו לייעקב נחת רוח גדול, שנתכבד בזה, ועשה תועלת בזה שהקל מעליו, על כן ויתחזק ישראל וישב על המטה".

נקדה נוספת מובאת בספרים, כי 'בקור חולים' נועד כדי לעורר את החולה לתשובה. כתב בספר 'מעבר יבק' (הקדמת המחבר) שהלשון 'בקור חולים' רומזת לאחד מתפקידי הבא אצל החולה, שצריך הוא לזרזו על בקור, פשוט ומשמוש דרכיו ואורחותיו, ויתמך אותו בימינו לשוב בתשובה על חטאיו, ואולי שב ורפא לו.

טרחתו של הרב הישיש

מספר על הצדיק רבי אריה לוין וצ"ל, שהיה נוהג לפקד בכל ערב שבת את בתי

פרשת וירא

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחֵם הַיּוֹם" - אברהם זוכה שהשכינה הקדושה באה עד פתח אהלו, הכבוד הכי מרומם ששייך להמצא לכן תמונה, בנדאי הרגיש אברהם באותם רגעים עדון נפש שאין פדגמתו, הלא "האדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמתי והעדון הגדול מכל העדונים שיכולים להמצא". בקצור, אברהם אבינו מצוי ברגע שהוא שיא מכל הבחינות האפשריות...

והנה הוא רואה בזוית עינו שלושה אנשים הנראים כמו ערביים, עובדי עבודה זרה, מתקרבים אל האהל: "וישא עיניו וירא והנה שלושה אנשים נצבים עליו", ומה הוא עושה? "וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחוו ארצה: ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך".

נורא נוראות... אברהם אבינו מבקש רשות מהקב"ה להמתין כביכול מעט, והוא יפנה לקבל את האורחים בדבעי, וכבוד אותם במיני מאכל ומשקה.

אבל ביצר הסבין אברהם לרדת מרום מעלת הנבואה האלקית, לשמט באבחה חדה את כל ההשגות והשפעות, ולילף להשביע רעבונם של כמה ערבים שפלי מעלה, עובדי עבודה זרה?

אלא מכאן למדו חז"ל כמה עצומה מעלתה של הכנסת אורחים, הכל שיהיה והכל כדאי ובלבד לקיים מצות 'הכנסת אורחים', כדאמרו (שבת קכו, א) "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה".

ולכאורה תמונה, מדוע באמת 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה'? ומבאר בספר 'מאורה של תורה' על דרך משל, למלך ששלח את בנו לעיר אחרת, ומסרם למחנך.

החולים כדי לבקר את החולים השוהים שם. אך לא רק אותם. פעם בשנותיו האחרונות, והוא חלוש, סר רבי אריה לבית אחד ממשפחות מכריו, כדי לבקר את התינוק שנולד להם. הביעו ההורים את פליאתם על טרחתו של הרב הישיש לבוא ממרחקים ובחם היום. השיב להם רבי אריה: "באתי לקיים מצות 'בקור חולים' כי היום יום השלישי למילתו, והרי התורה מספרת שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו בא לבקר את אברהם אבינו ביום השלישי למילתו, ומכאן שעלינו ללכת בדרכיו..."

'בקור חולים' על ידי שליח

מספר: כאשר חלה האדמו"ר מאלכסנדר בעל 'ישמח ישראל', את חליו האחרון לפני פטירתו, שלח אליו הגאון רבי אברהם מסוכטשוב וצ"ל את בנו יחידו רבי שמואל וצ"ל - בעל 'שם משמואל' - לקיים מצות בקור חולים. וצוה על בנו שיאמר לרבי מאלכסנדר שבא בשליחות אביו. וכך אמנם עשה השם משמואל' ומסר את הדברים כפי שבקשו אביו.

תמה על כך האדמו"ר מאלכסנדר ואמר: הרי מצינו בתורה, שהקדוש ברוך הוא בא בכבודו ובעצמו לבקר את החולה, אף שהיו לו שליחים הרבה. משמע, כך צריך להיות...! אך מיד הוסיף האדמו"ר והפטיר: אמת, כך עדיף, אבל כאן אי אפשר, שהרי הרבי מסוכטשוב זקן וחלש הוא ואינו יכול לבוא בעצמו, ולכן קיים המצוה על ידי שליח.

"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה"

מצוה חשובה נוספת, נמנית בין הלקחים הנלמדים בפרשתנו, והיא מצות 'הכנסת אורחים'. את רב מעלתה וחשיבותה בעיני הבורא יתברך, לומדים חז"ל מהפסוקים הפותחים את הפרשה:

פרשת וירא

ויש לשאל, לכאורה מנין שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, דילמא שוות ושקולות המצוות, וכיון שאברהם אבינו קיים כבר מצות הקבלת פני שכינה, אזי רץ לתפס מצוה השקולה לה, והלך מעתה לקיים מצות הכנסת אורחים.

מתרץ הגר"א וצ"ל (מוכא ב'קול אליהו'): ידוע שהנפטר מרבו - אל יפטר ואחוריו כלפי רבו, אלא פניו כלפי רבו והולך לאחוריו. וכן אמרו בגמרא (יומא נג, א) שכהן גדול היוצא מבית קדש הקדשים, וכהן הדייט היוצא מהקדש, יוצאים לאחוריהם ופניהם כלפי השכינה. והנה אברהם אבינו, כאשר ראה את האורחים, נאמר "וירא וירץ לקראתם מפתח האהל", דהיינו שאברהם אבינו הסב פניו כלפי האורחים, והשיב פניו מצד השכינה. ולכאורה היה לו לפסע אחורנית באפן שפניו מכונות כלפי שכינה, וגבו מפנה כלפי אורחים? אלא מכאן אתה למד שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, וממילא כאשר מנחים על כפות המאזנים, מחד כבוד שכינה ומאידך כבוד אורחים, יש להעדיף כבוד אורחים על כבוד שכינה.

תרוץ נוסף נאמר בענין זה (ע"פ קהלת יצחק): הלכה בידוע (שו"ע או"ח צ, יב) שאסור לאדם לצאת במרוצה ממקום מצוה, שלא תראה המצוה כמשא עליו, ומאידך - מצוה לרוץ למצוה. ואם כן יש לחקר, אדם המצוי במקום מצוה והולך למקום מצוה אחרת, אם ירוץ, תראה המצוה הקודמת כמשא, ואם יפסע, הלא צריך הוא לרוץ למצוה החדשה, ומה יעשה?

כך יש להכריע: אם המצוה הראשונה חשובה יותר, ילך בנחת למצוה השנייה. אם המצוה הבאה חשובה יותר, ירוץ מיד למצוה השנייה. ואם שתיהן שוות - מחצית מן הדרך ילך בנחת, שלא תראה המצוה הראשונה עליו כמשא, והמחצית השנייה יעשנה במרוצה, נמצא שכר ריצה למצוה בידו.

למים הלך המלך לבקרו, והמחנה קבל אותו בכבוד גדול. תוך כדי שיחה באו בני המלך לאכל. התנצל המחנה: "אבקש רשות מהמלך להמתין עד שאטפל בבניו", שמח המלך שמחה גדולה על התמסרות המחנה לבניו. ועתה, אלו היה המחנה מזניח ומרעיב את בני המלך, וכי לא היה כועס עליו? והנמשל מוכן: חביב אדם שנברא בצלם, כל אדם ובפרט יהודי מישאל הוא בנו של הקב"ה, ושמחת האב לראות שדואגים לבניו, ואדרבה מרגיש בזה כבוד ותענוג יותר מכבוד עצמו.

וזקני הסידים (עין דברי מרדכי) וירא להרה"ח ר' מרדכי מילר ז"ל) היו מרחיקים לכת במשל חד וחריף יותר: פעם ארע שהחליט המלך להתלבש בבגדים פשוטים, ויצא בסתר אל שדרות העם. אחד מבני הממלכה, זהה שמדבר במלך, והחל לשרת אותו ולכבדו ככל שביכולתו. כששב המלך למלכותו, קרא לאותו איש ונתן לו שכר אדיר, באומרו לשירי ועבדיו: "לכבד אותי כשאני לבוש בבגדי מלכות, אין זו חכמה, כל פר דעת נוהג כן. אבל אותו איש נהג בי כבוד גם כשהייתי לבוש בגדים פשוטים כאחד האדם, על כך באמת ראוי הוא לכבוד ויקר".

וכן בעניננו, הקב"ה מלא כל הארץ כבודו, ואת נדבא ושלל רוח אשפון, הוא בעצמותו מצוי בתוך לבו של העני, אזי מי ראוי לשכר גדול יותר? מי שמכבד את השכינה בעת התגלותה, כאשר היא במלא עזה ותפארתה, או מי שמשפיל לכבד את השכינה המלפשת בלבבו של העני והמסכן? דומה שהתשובה לכך ברורה...

וזהו עמק דבריהם וז"ל: "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה". גדול מי שידע לכבד את השכינה במצב של הסתר, מזה המכבדה במצב של גלוי.

פרשת וירא

- היינו שלא נתן לו רפואה והתחזקות עבור זה. וכשבאו אורחים שוב בקש לעמד, "וירא וירץ לקראתם מפתח האהל", הנה הוא רואה שלזה נותן לו הקב"ה כח לעמד ולרוץ, ומעתה, הוכח לאברהם אבינו ש'גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה' (שם).

וב'לקוט הגרשני' הביא לתרץ בשם חכם ירושלמי, שפידוע מקמאי, קדם בריאת העולם היתה התורה פתובה 'אש שחרה על גבי אש לבנה' (רמב"ן הקדמת פרוש התורה, מב"ט שער היסודות כ"ה), ואברהם אבינו לגדל השגתו, ידע לקרא בתורה ההיא, ובה הוא ראה את הנאמר 'וירץ לקראתם' ומזה הבין שכוף עליו לנהג. וזה פשר הנאמר 'וירא וירץ לקראתם', היינו ראה בתורה הקדומה, שנאמר בה 'וירץ לקראתם', וכך אכן נהג.

איברי האבות - עשו מעצמם רצון הבורא

ובשם גדולים רבים (הגאון רבי נתן אדלר, מהר"מ מפרמישלאן, 'דברי יחזקאל' משינוא) ידוע היסוד, שאיבריהם של אבותינו היו כל כך מקדשים, עד כדי שהיו רצים מעצמם לעשות רצון הבורא, וכדברי המדרש (ויקרא פ"ה): "חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עתיתי" - אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר: למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, לפיכך פשהרגיש אברהם כי רגליו מתנשאות מאליהן ורצות לקראת האורחים, הבין מתוך זה שזוהי ההלכה, וגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה.

ובזה יש לבאר את הנאמר (בראשית כ"ב י'): "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו", ולכאורה היה ראוי לכתב 'ויקח אברהם את המאכלת לשחט את בנו', ולשם מה הכבדת המלים 'וישלח אברהם את ידו ויקח'? אלא כפי שבארנו, איבריהם של האבות היו עושים מעצמם רצון הבורא, ברם

והנה באברהם אבינו נאמר 'וירץ לקראתם מפתח האהל', מדגישה התורה שאברהם החל לרוץ כבר מפתח האהל, ולכאורה כיצד יתכן שיצא מן המצנה במרוצה? ומדוע לא נהג כפי שהצענו וירץ מחצית מן הדרך? אלא מפאן למדו חז"ל ש'גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה', ולכן החל במרוצתו כבר מפתח האהל, לשם מצות 'הכנסת אורחים'.

ועדין יש לשאל, אכן אנו למדים מהתנהגותו של אברהם אבינו יסוד זה, ש'גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה', אולם מנין ידע זאת אברהם אבינו בעצמו, כיצד הבין שעליו להגות את השכינה ולרוץ לקבל אורחים?

אלא שאברהם בעצמו הוכיח זאת, על פי מה דאיתא (רש"י בראשית יח, א) שהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה כדי לא להטריח אותו צדיק באורחים, אם כן מוכח שהכנסת אורחים גדולה יותר, דאם לא כן - בלאו הכי לא ילך עתה מחמת שנתגלה אליו ה', ממילא מוכח דהכנסת אורחים גדולה יותר, לכן הזקק להוציא החמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים (בית יצחק ורא, מאדמו"ר בית ווארקא).

עוד יש לבאר בהקדם דברי המדרש (כ"ר פמ"ח): "והוא ישב פתח האהל כחם היום" - ישב כתיב, בקש לעמד, אמר לו הקב"ה שב, את סימן לבניך שאתה יושב ושכינה עומדת, כך בניך יושבים ושכינה עומדת 'אלהים נצב בעדת אל', לכאורה משמע שערך שלא אמר לו הקב"ה שב, רק 'בקש לעמד' ולא עמד בפעל, ומדוע לא קים את מחשבתו? אלא הבאור, שהלא היה זה יום שלישי למילתו, ואברהם אבינו חלש היה מחמת המילה ואין בכחו לעמד, ובקש להתחזק ולעמד לפני הקב"ה, וה' יתברך יסיענו שלא תמנענו חלשתו, אולם לא נתן לו הקב"ה כח וחזוק שיוכל לעמד, וזהו שאמר הקב"ה 'שב'

פרשת וירא

הקדושים, ראיתי עבדה שארעה בדור שלנו, ממנה נתן ללמד עד כמה חששו גדולי ישראל לסרף של פגם בקדשת העינים' ובשמירתן ממראות אסורות:

יהודי אחד מארצות הברית, שהגיע בנו לגיל מצוות, חפץ בכל מאודו שהגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שכט הלוי', יניח לו תפלין בפעם הראשונה. הוא התקשר לביתו של הגאון, ושטח בפניו את מבקשו. הרב וואזנר הסכים באפן עקרוני לבקשה, ואף קבעו תאריך לקיום המעמד. בסיום השיחה הטלפונית בקש הגאון מהיהודי, שבכל זאת, שבועים לפני התאריך המיועד, יטלפן שוב לנדא שלא חל איזה שנוי, שלא יטוס חלילה לחגם.

אותו יהודי, היה בטוח מתגובת הגאון זצ"ל שלא אמורה להיות בעיה, הכין את בנו בהתרגשות למעמד הנשגב, רכש זוג פרטיסי טיסה תמורת 2200 דולר, ושבועים לפני התאריך התקשר לביתו של הרב לנדא באפן סופי שהכל בסדרו. להפתעתו נגש הרב לשפופרת הטלפון ואמר לו: "הפכתי בנושא מכל צדדיו, ואני מבקש שלא תבואו לארץ, תשארו במקומכם", כמובן האב תמה מאד, ושאל את הגאון לפשר סרובו: "אמר לך את אשר על לבי" - ענה הרב וואזנר - "אני מבין לרוחך, שאתה מרגיש שיש בזה מעלה גדולה, ויתכן שאף חנוף לאהבת תורה וכבוד תלמידי חכמים, אולם מה יהיה על הדרך? במהלך הטיסה וההמצאות בשדה התעופה, יכול הנער לבוא לידי פגם פלשהו ח"ו בשמירת העינים, ואז בלום לא היה שזה! לכן המלצתי הפנה והאזהבה שתשארו במקומכם".

האב ההמום והמאכזב נסה לשנות את דעתו של הרב, ספר לו על ההתרגשות של הילד לקראת המעמד, ואף ציין את העבדה ששלם טבין ותקילין לצורך רכישת פרטיסים, אולם הרב התמיד בסרובו, ואמר: "לענין הפרטיסים, עצתי לך, קח את הפרטיסים הללו,

בפרשת העקדה, הלא לא נצטוה אברהם לשחט את בנו אלא רק להעלותו על המזבח (עין רש"י בראשית כב, ב), נמצא איפוא שמעשה לקחת המאכלת לא היה משום מצוה, לכן הרגיש אברהם קשי וכבדות בידו כששלחה לקח את המאכלת, וזהו שהרגיש הכתוב.

וכמו כן יש לומר בפרשת מי מריבה (במדבר כ, יא): "וירם משה את ידו ויף את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים", לשם מה נכתב 'וירם משה את ידו'? אלא שגם כאן עשה משה מה שלא נצטוה, שהלא נצטוה לדבר אל הסלע ולא להכות בו, אשר על כן הרגיש כבדות בידו בשעה שהכה בסלע.

ואף בנאמר אצל אברהם אבינו 'וישא עיניו וירא', וכן לקמן (בראשית כב, ד; כב, יג) 'וישא אברהם את עיניו וירא', יש לדייק, לכאורה מה הפונה 'וישא עיניו וירא'? והלא ברור שהראיה מתבצעת על ידי נשיאת העינים? אלא האבות הקדושים שמרו את עיניהם מכל משמר, וכל כך קדשו את עיניהם, שהעינים לא היו יכולות לראות מה שלא צריך, וכאשר אברהם בכל זאת נשא את עיניו, בהכרח שיראה מה שאמור הוא לראות: שלשת המלאכים הבאים אליו בשליחות ה'.

נאוולי יש לפרש בס"ד הנאמר בלוט (בראשית יג, י) 'וישא לוט את עיניו וירא את כל כפר הירדן כי כלה משקה...', שפאשר היה לוט בבית אברהם, היה במדרגה גבוהה שעניו היה עושות מעצמם רצון ה' ונמנעות מן העברה, ממילא כאשר החליט להפרד מעליו ואמר (רש"י שם יג, יא) "אי אפשי לא באברם ולא באלהיו", נתקל בקשי לשא את עיניו לסדום מקום הרע והתועבות, אזי היה צריך להתאמץ ולהתמרד נגד הרגל איבריו, 'וישא עיניו וירא'.

תמונת קיר מיוחדת במינה...

ובהקשר ליסוד הנלמד מ'וישא אברהם את עיניו וירא' - שמירת העינים של אבותינו

פרשת וירא

האורח את מעיל השבת שלו, ויצא בזריזות לקראת הגרי"ז כדי להקביל פניו.

ואולם מיד הבררה הטעות. לא היה זה הגרי"ז אלא אדם פשוט שבמראהו החיצוני דמה להרב מבריסק. אף הרב מלצר המשיך באותה התלהבות ויראת הכבוד לקבל את פני האורח. הוא הושיבו בראש השלחן וכבדו ביותר.

האורח שהיה נדהם ונבוך מהקבלת פנים מכבדת זו, התנצל בפני רבי איסר זלמן מלצר: "חלילה לרבנו לטרח בשבילי, מטרת בקורי כי עומד אני לנסע בקרוב כדי להשיג כספים להשיא את בתי, ובאתי לבקש מכתב המלצה..."

ערך רבי איסר זלמן מכתב נלהב למען יהודי זה, וכשעזב הלה את הבית, ירד רבי איסר זלמן ללוותו ביראת כבוד עד לרחובת של עיר. לתמיהתם הרבה של בני ביתו ותלמידיו, הסביר רבי איסר זלמן: "אליבא דאמת מצות הכנסת אורחים מרוממת ונשגבה היא עד למאד, ומן הדין היה ראוי לנהג בכל הכבוד האפשרי עם כל אדם באשר הוא, וכמו שנהג אברהם אבינו עם המלאכים אף שנדמו לו בערבים, אלא מפני שכל מדרגתו אנחנו איננו נוהגים כן, אלא רק עם המיחסים. ואולם עתה כשהתכונתי לקבל פני גאון הדור ולחלק לו כבוד מלכים, ונתבררה הטעות האם עלי לחדל מכונתי הטובה לקיים מצות הכנסת אורחים בכל ההדורים?!"

אין בודקים באורחים

ביתו של הגאון רבי חיים סולוביצ'יק זצ"ל מבריסק, היה פתוח לכל אדם. פעם אחת הזדמן אורח בביתו, הכניסו רבי חיים, האכילו והשקוהו ואף נתן לו מקום ללון. לפנות בקר עמד האורח, נתן בכליו כל אשר מצא ונסתלק. טענו בני הבית כנגדו, למה אינו בודק באורחים?

הכנס אותם למסגרת תמונה, וכתב תחתיהם באותיות מהדרות: "פרטיסים אלו הקדשו והקברו עבור שמירת העינים, לזכות בנגו שיגדל לתלמיד חכם ירא ה'", ותלה את התמונה על הקיר. ההקברה והותור יחשבו עבורך לזכות גדולה, ובטוחני שיעמדו מליצי ישר בעדך ובעד משפחתך."

עשה היהודי באשר הורה לו הרב וואזנר זצ"ל, ואכן זכה שבגו גדל לתלמיד חכם מפלג.

'הכנסת אורחים' מול 'שלום בית'

ובדרך צחות אמרו: "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה", שהלא אמרו חז"ל 'אשה עינה צרה באורחים', פעמים הפעל רוצה להכניס אורחים, והאשה באה בתואנות שונות, ומתלוננת שאותם אנשים אינם מוצאים חן בעיניה וכו' וכו', יאמר האדם: מה לי להתקוטט ולהתנפח עם אשתי? אותה על מצות הכנסת אורחים ולא אסלק את השכינה והשלום מן הבית. על פן באו חז"ל ואמרו: "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה", ראוי להכניס אורחים גם במקויר של קשיים בשלום בית.

אכן כל זה ודאי נאמר בדרך צחות בעלמא, וואולי במטרה להכניס לצד המתנגד את המודעות לחשיבות הכנסת אורחים...], אף הלכה למעשה, הכל צריך לבוא בהסכמה. יש לדעת ולהפנים: אין שום מצות עשה שבעולם שהתר להתקוטט ולהפר את השלום עבודה!

כשהתברר שהאורח אינו הרב מבריסק...

פעם באשר שהו תלמידים בבית הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, הציץ אחד מהם מהחלון, ונדמה היה לו כי הגרי"ז מבריסק זצ"ל עולה במדרגות הבית. הזדרז הלה והכריז: "הרב מבריסק עולה עתה לכאן". תכף ומיד נחפו רבי איסר זלמן ולבש לכבוד

"קטן וגדול שם..."

מספר: באשר הגיע הצדיק רבי יצחק מווארקא וצ"ל לקינצק, נתפכד בכבוד גדול. ראש הקהל ערף סעודה מפארת לכבודו, מנורות גדולות האירו את ביתו, ומרבדים קשטו את המדרגות. הבחין רבי יצחק בנעשה, סרב להכנס ואמר: "כבו את המנורות וחסירו את המרבדים, או שראש הקהל יבטיח שכל אורח שיגיע לביתו יתקבל בכבוד כזה..."

"מדוע?" - תמה הלה. "אורח אני" השיב רבי יצחק, "אם אתה מכבד את האורחים בצורה כזו, מרחני לסבל, ואם לאו אני רוצה בכבוד זה". "אבל מר צדיק ואיש גדול", התעקש ראש הקהל.

ענה לו רבי יצחק: "אנו מצוים על הכנסת אורחים כמו על תקיעת שופר. וכלום יש הבדל בין קרן של איל קטן לקרן של איל גדול?"

אמרו: לא נכנס רבי יצחק עד שסלקו את המנורות והסירו את המרבדים.

גדרה ההלכתית של המצוה

ראוי לשרש תפיסה מטעית, רבים חושבים שפככול אדם המקיים בביתו מסבת רעות עם חבריו, ומזמין אליה את קרוביו וידידיו, מקיים מצות 'הכנסת אורחים'. יש לדעת, המשג הכנסת אורחים כפי המגדר בהלכה, היינו רק באפן שמארח אדם שאין לו מקום לאכל וללון, כגון הבא מחוץ לעיר, או עני חסר בית, על ארוח כגון זה הפליגו חז"ל במעלתו. וארוח חברים - אינו אלא סעודת רעים גרידא, ואולי יש בזה מעלה מצד המצוה להרבות שלום ואחתה בין איש לרעהו (פמובן אם לא נגזרים חלילה ללצנות או הוללות...), אבל אין זה נכלל בכלל 'הכנסת אורחים' (עין אורח שלג, א ברמ"א).

אמר להם רבי חיים: והרי הקדוש ברוך הוא זמן לאברהם אבינו מלאכים בדמות ערביים שמשותחים לעפר רגליהם. ולכאורה למה לא זכה אברהם לאורחים מהגנים? והתשובה: היא הנותנת, דבר גדול למדנו הקדוש ברוך הוא, שאין בודקים באורחים, ופתח הבית צריך להיות פתוח לכל אדם...

"הכנסת אורחים" כשל לוט...

באחד הימים, נקלע הגאון רבי יוסף דב סולוביצ'יק וצ"ל, לאכסניה יהודית בעיר ברנוביץ. הוא שאל את בעל הבית, היש מקום עבורי ללינת לילה. אולם האיש שלא הכירו, והיה טרוד בהכנות לכבוד האדמו"ר מקוידנוב, שעשה את דרכו לאכסניה, פטר אותו בקצר רוח, ו"נרק" לעברו שיחפש לעצמו מקום באשר ימצא.

התישב בעל 'בית הלוי' על רצפת פרוזדור האכסניה, והשעין גבו אל הקיר, באחד מפשוטי העם. לפתע הגיע האדמו"ר מקוידנוב, ובראותו את רבי יוסף דב שהיה מכר לו משכבר הימים, חרד לקראתו ביראת רוממות וחלק לו פבוד. עכשיו הבין בעל האכסניה שחטא בהתנהגותו, ונגש לפיסו, הוא הציע לרבי יוסף דב שיעמיד לרשותו חדר נח וכל מה שדרוש לו.

נענה רבי יוסף דב ואמר: "עתה מובן לי מדוע למדנו הכנסת אורחים מאברהם אבינו דוקא, אף שגם בן אחיו לוט הכנים אורחים, וסכן את חייו למענם במחצת הסדומיים. אלא אברהם טרח לכבוד המלאכים אפלו כשחשב אותם לערביים, בנגוד ללוט שידע החל מהרגע הראשון, כי מלאכים באו בצל קורתו... אין זו רבותא לקיים מצוה של הכנסת אורחים רק במלאכים..."

ג. ויש לעין בארוח איש ערירי, גרוש או אלמן. יש סברא שאפלו יש לו דירה פרטית, הואיל ולא נעימה לו הבדידות בביתו, המארחו בביתו מקיים מצות הכנסת אורחים. וצריך עיון.

אכן, בפרט להאמור יש לתמה: כתב רש"י בפרשתנו (בראשית יח, א): "ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים", והלא מצות הכנסת אורחים היא בגדר 'מצוה קיומית', אם מצוי נזקק - יש למלא את חסרונו ולארחו במאכל ומשקה ומטה מצעת, אכן כשאין נזקק מה יש להצטער? ועוד יש לתמה ביתר שאת, שהפיג ה' את צערו בארוח מלאכים, איזו מצוה הרויח אברהם בזה? הלא המלאכים אינם נזקקים לכלום, ואף את המאכל שהביא להם שרפו בהבל פיהם?

שאלה משכלת זו שואל הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל (חדושי רבי שלמה לקוטים ח"ב), והוא מניח בצדה תרוץ נפלא:

הכנסת האורחים של אברהם אבינו לא נבעה רק מצד מדת החסד וההטבה, אלא פן נוסף היה לה, בדור פרוץ כמו של אברהם, אשר ערים פדגמת סדום ועמורה מצויות בו, היתה הכנסת האורחים של אברהם אבינו 'שעור חי' ודגמא אישית לכל באי עולם כיצד מתנהג עובד ה' לזולתו, איך הוא מיטיב עם אורחיו במאכל ומשקה המשפחים ביותר, טורח למענם בכבודו ובעצמו, ומשקיע בהם מלא חפנים מתשומת לבו. האהל של אברהם אבינו היה 'בית תלמוד' לכל העולם פלו, כנאמר (בראשית כא, לג): "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם", ודרשו חז"ל אשל אכילה שתיה לינה. ולכן מבחינת אברהם אבינו, כאשר לא נמצאו לו אורחים, באמת לא הרגיש חסר מצד מדת ההטבה לנזקקים, אלא מצד בטול 'בית המדרש', בטול שעורי 'הטבה לזולת' שהוא מעביר לעולם, לכן הצטער על כך. ואכן המלאכים ששלח לו ה', מלאו בצורה מציגת את תפקידם ביחס למטרה אותה אברהם רצה להשיג, לפרסם וללמד בעולם ענינה של מדת החסד.

ועל פי האמור, יובן מדוע עשה הקב"ה שיראו המלאכים הבאים לאהלו כערכיים

שפלים המשתחווים לעפר רגליהם, ומדוע לא הלבישם כאנשים רמים ונכבדים? אלא שמבחינת המטרה החנוכית, דוקא היות אותם אנשים שפלים בתחתית המדרגה, לעמת אברהם אבינו בחיר היצורים של הדור ההוא, ואף על פי כן הוא חרד לארח אותם ולשים לב לצרכיהם במדה המרבה ביותר, אין לה למוד גדול מזה לבני אותו דור, כיצד על עובד ה' להדבק במדותיו יתברך.

מעשה אבות - סימן לבנים

כתב ה' חפץ חיים' (אהבת חסד ח"ג פ"ב): "הנה ראיה ראיו, שהתורה הרחיבה לספר בענין הכנסת אורחים של אברהם אבינו, איך היתה בכל פרטיה; מה שלא מצינו פן בכל חלקי התורה שקיים אברהם אבינו, שספירה התורה ענינם רק בדרך כלל, והודיעתנו שקיים כל התורה, בכתוב (בראשית כו, ה): "עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמירתי מצותי חקותי ותורתי", ואלו הכנסת אורחים - שהיא גם פן בכלל מצות 'והלכת בדרכיו', לגמל חסד ולהיטיב הזולת - בארה התורה בהרחבה, שמע מינה שפונת התורה להורות לנו ללמד מאבינו הזקן איך להתנהג עם האורחים".

ואכן לומד השל"ה הקדוש (ת"מ פרשת וידא) מכך שהיה אברהם אבינו מפציר באורחים להכנס לאהלו: "ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך" (בראשית יח, ג). שראוי למכנים אורחים, לתת לאורחיו תחושה כאלו הוא מקבל טובה מהם על שבאו בצל קורתו. וכן אתה מוצא באברהם אבינו, שנתן לאורחיו הרגשה כאלו הם נותנים לו מתנה בבואם אל ביתו לקבל הטבתו.

עוד למדו חז"ל (ב"מ פז, א) מדברי אברהם אבינו לאורחיו 'ואקחה פת לחם' - הציע להם דבר מועט, ולבסוף נאמר 'ואל הבקר רץ אברהם', דהיינו בפעל הוציא לפניהם הרבה מעבר לכך, שראוי להיות 'אומר מעט ועושה הרבה', ובאר המהרש"א (שם) שגם

בתנור, שהיה חם וגחלים בוערות עדין היו בו. כמו כן לקח קדרה עם שמן, ויצק כל השמן לתוך הדיסה, כדי שתטגן ותהיה ראויה לאכילה, שכן לא נסה אף פעם בזאת, ולא ידע כיצד מבשלים. וכך נתן לאורח כמה קערות לאכל עד ששבע.

אחרי פלותו לאכל, הורה הרבי לאורח שישכב לנוח על מטתו שלו שעמדה בחדרו. האורח שהיה עיף מהדרך שכב מיד על המטה במגפיו המלכלכים, והרבי נותר ער כל הלילה, כי לא היה לו מקום לישון.

הבקר האיר, ובני הבית השכימו לקום. לא נתן להם רבי יחיאל להכנס לחדר, כדי שלא יעירו את האורח, וגם הוא בעצמו פסע בחדר לאט לאט ובשקט, כדי לא להעירו. כשהגיע זמן תפלה, ורבי יחיאל יצא להתפלל, הקיץ האורח והלך אף הוא לבית כנסת להתפלל, ושם נודע לו שישן ואכל בלילה בבית האדמו"ר הצדיק המפרסם, ושהוא עצמו טרח בשבילו כל אותה טרחה. נצטער האורח על זה, והלך אליו לפיסו על שגגתו, שלא ידע שהחדר והמטה שישן בה של הרבי הם.

השיבו רבי יחיאל: "אם תבטיח לי לקיים את פקדתי שאצוה עליך אז אקבל פיוס ממך". הבטיח לו האורח לקיים כל מה שיצוה עליו, ואז אמר לו: "בתנאי זה אתפייס לך, שבכל עת שתעבר דרך עירי גוסטינין תתארח אצלי..."

ואכן מאז והלאה היה תמיד אורחו של רבי יחיאל מאיר.

"לא נפסיק לארח גנבים"

אחד הגנבים שהיו כלואים באגף האסירים הפליליים בירושלים, רצה עונו ושחרר לעת ערב. מאחר והתגורר הרחק מירושלים ולא הייתה לו פרוטה בכיסו, סר לביתו של הצדיק רבי אריה לוין זצ"ל, אותו הכיר מבקוריו בבית הפלא, כדי לקבל ממנו דמי פיס...

הנהגה זו מלמדת אותנו הנהגה ראויה מהליכות 'הכנסת אורחים': פאשר המארח פורט בפני האורח את כל הטרחה שעתיד לטרח עבורו, יכול האורח לחוש אי נעימות, ויניא את המארח שלא לטרח כל כך. על כן יאמר לו שעושה מעט, פאברהם אבינו שאמר לאורחיו 'ואקחה פת לחם', אל לכם לחשש שארבה לטרח עבורכם, אלא תסעדו עמי רק ב'פת לחם' ואחר תעברו, אף בפעל הביא לפניהם הרבה מעבר לקף.

'ענג שבת' במחיצת החפץ חיים...

פעם נודמן איש עשיר אצל החפץ חיים ליום שבת. האורח סרב לסעד על שלחנו של החפץ חיים, עד שיבטיח לו שיקבל תשלום עבור ארוחותיו. החפץ חיים הסכים.

ביום ראשון, כשהאורח עמד לשוב לעיר, החזיר לו החפץ חיים את הכסף. על שאלת האורח, למה קבל בערב שבת את הכסף, ענה החפץ חיים, כי רצה לעשות לו נחת רוח, ושהיה לו ענג שבת אם יחשב שהוא אוכל משלו. אבל הוא - החפץ חיים - באמת ובתמים התיחס אליו כאורחו, וכונתו הייתה לקיים מצות הכנסת אורחים.

"ובלבד שתמיד תתארח אצלי"

יהודי שנסע לרגל עסקיו, נודמן בליל חרף אחד לעיר גוסטינין. לא ידע היהודי להיכן יסור באמצע הלילה, והנה הוא רואה אור בבית אחד, ויסר לשם.

בבית זה דר האדמו"ר רבי יחיאל מאיר מגוסטינין זצ"ל, אף היהודי לא הכירו. לאחר שנתן רבי יחיאל שלום לאורח, אמר לו הלה כי רעב הוא. הוציא הרבי מן המזנון י"ש עם מיני מתיקה, והציג לפניו על השלחן.

אכל האורח, ואמר שעדין רעב הוא. הלה הרבי לחפש אחר דבר מאכל, ולא מצא אלא דיסה בלתי מבשלת. לקח את הדיסה והעמידה

פְּרִשֵׁת וִירָא

יספר לפניהם תלאותיו, כי ישבר את רוחם...
וכמעט אין לו שֶׁכֶר בַּעֲמָלוֹ.

בן ב'פלא יועץ' (ערך אורחים): "ומתנאי
מצות 'הכנסת אורחים' שיהא מקבל את כל
האדם בסבר פנים יפות, ויותר חשוב ומקבל
ומרצה בעיני אלקים ואדם פת חרבה עם פה
עינים וטוב ראי, ממאכילו פטומות בפנים
זועפות... והן בכלל שאפלו אם יש כעס וצער
בלבו מחמת איזו סבה, יסיר כעס מלבו ואל
יראה בפני האורח אלא פנים שוחקות, לבל
יחשב האורח שבשבילו פניו רעים".

וכיוצא בזה כתב ב'תוכחת חיים' (וירא) לגאון
רבי חיים פלאגי וצ"ל: "וזהו בתנאי מפרש...
שלא יקוץ עליו ולא יראה לו פנים זועפות
אלא יקבלו בסבר פנים יפות ובשמחה, והגם
שיש לו איזה צער ודאגה ויסורין בתוך ביתו,
וגם בגופו כמה חלאים באיזה אופן שיהיה,
יסבל הצער והיסורין בינו לבין עצמו ויעבירונו
מנגד עיניו ויעשה הסח הדעת..."

ולמד זאת הגאון מהר"ח פלאגי מהנהגתו
של אברהם אבינו, שעל אף היותו חולה וכאוב
בכאב גדול, שכן יום שלישי למילתו היה,
כבש את כאביו וקבל האורחים בשמחה. ובזה
פרש לשון המסורה (הובא בבצל הטורים): "וסעדו
לבכם" - ג' במסורה, הכא 'וסעדו לבכם',
ואידך (תהלים מח, יד) 'שיתו לבכם לחילה',
(ישעיהו סו, יד) 'וראייתם ופש לבכם'. ופרושו:
פאשר באו המלאכים לאברהם, אמר להם בלב
שלם 'וסעדו לבכם', והגם שהיה יום שלישי
למילתו, 'שיתו לבכם לחילה' (מלשון מחלה),
עם כל זה, לגבי אורחים - הראה להם ששון
ושמחת לב 'וראייתם ופש לבכם'.

'הכנסת אורחים' כהלכתה - גם ברגעי אבל
ביתו של הצדיק רבי ישראל אביחצירא
וצ"ל - סידנא 'בפא סאלי', היה פתוח לרוחה
לכל דורש. על שלחנו ישבו בצותא עניים
עם עשירים, תלמידי חכמים עם 'עמך ישראל',

קבלוהו רבי אריה וזוגתו כאורח נכבד...
העניקו לו סכום מסים, אף הוסיפו ואמרו לו
כי לא יתירו לו לנסע קדם שישער לבו.

ה"אורח" הרגיש בטוב, ובתם הסעודה
אמר לו רבי אריה: "מודה אני לך על
שבקרנתנו, שעל ירך נודמן לי במפתיע לקים
שתי מצוות: "הכנסת אורחים" ו"גמילות
חסדים", אף במטותא ממך, השעה מאחרת
ולמה תטרח לנסע בשעות הלילה? התכבד
והשאר עמנו הלילה". הלה נעתר לבקשת
הצדיק, ועלה לישון על מטה שהציע לו.

באשמרת הבקר, מתעורר רבי אריה משנתו
כדי להכין עצמו לילך לתפלת "ותיקין", והנה
מתברר לו שאותו אורח גנב את גביע היין
ופמוטי הכסף ונסתלק לו...

עורר רבי אריה את רעותו, שח לה אותו
מעשה ואמר: "אני מוחל לו לאותו גנב
במחילה גמורה כדי שלא יענש בגיני". ואף
הוסיף ואמר לרעותו: "הבה ונבטיח האחד
לשני ונקבל בלבנו, שמקרה מצער זה לא ימנע
בעדנו מלארח גנבים בביתנו גם להבא..."

קבלת אורחים ב'סבר פנים יפות'

איתא במשנה באבות (א, טו) "והוי מקבל
את כל האדם בסבר פנים יפות", מבאר
התפארת ישראל שזהו החסד הראשון אותו
עושה המארח לאורח, עוד לפני המאכל
והמשתה צריך לקבל אותו בסבר פנים יפות,
דהיינו ליצור אוירה נעימה ומזמינה עבורו,
אוירה שתזכר בלבו כמעודדת מחזקת ושמחה,
לעוד ימים ארבים.

וכתב השל"ה הקדוש (נ"מ פסחים אות צה):
"וכשיבואו לביתו, יקבלם בסבר פנים יפות,
וישים מיד לפניהם לחם לאכל, כי אולי העני
רעב ומתבפיש לשאל, על כן צריך לתן לו
מיד לחמו ומימיו בפנים מאירות. ואף אם
יש בלבו דבר דאגה, יסירנה בפניהם וינחמם
בדברים, ובזה יהיה להם למשיב נפש. ואל

עד אשר התישב הלה ליד השלחן וסעד את לבו מכל טוב.

'מוצטער' - אינו פטור מהכנסת אורחים!

מעשה באורח שנקלע אל ביתו של הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל בחג הסוכות. בקש רבי חיים עוזר לכבדו בסעודה, ואולם התנצל לפניו: "גיד מר לאכל בסכני אשר בחצר, בעוד אני נאלץ להשאר בבית, בהיותי חולה המצטער, ופטור מן הספה". עשה האורח כדבריו. בני הבית ערכו לפניו סעודה דשנה.

לפתע הבחין האורח ברבי חיים עוזר שטרח ויגר לכבודו מן הקומה השניה אל הספה. השתומם האיש. אף רבי חיים עוזר הצטדק על פי דרכו: "עלה בלבי שמצטער פטור רק ממצות ספה ולא מהכנסת אורחים, שהרי קימה אברהם אבינו דוקא בהיותו חולה וכואב, אין מן הראוי שאורחי יהא יושב בספה לבדו, ואני בפנים הבית..."

מיהו שראוי להקרא 'מכניס אורחים'?

מספר על הגאון רבי יוסף שלמה פהנמן זצ"ל - הרב מפוניבז': פעם הגיעו אליו אורחים שהזמינם לסעד על שלחנו. ואולם בהפנסם לביתו, הברר להם לפתע, כי למעשה הם אורחים בלתי צפויים, מאחר שחל אצלם שבוש בתאריך הבקור ו... הקדימו לבוא ביום אחד.

הצטערו האנשים מאד, והתנצלו מתוך מבוכה. אף הרב פהנמן הפיג חיש מהם את צערם, באומרו: "רבותי, אין לכם בכלל משג, מה נפלא הדבר שהפתעתם אותנו, ולא הגעתם במועד המתקנן... כי לקבל אורחים לאחר ההכנות, מה רבותא בכך? להכנסת אורחים יש ערך אם אין מתכננים לה. רק במצב כזה נתן לאדם להוכיח אם ראוי הוא להקרא מכניס אורחים..."

בהרגשה של שויון ונעימות בכל עת. בשבתות וימים טובים, היו העניים בעירה יודעים שבביתו של רבי ישראל יוכלו לשבות ולסעד את ארוחותיהם כיד המלך.

במשך שנים רבות בהן חי בחוץ לארץ, חלק הבבא סאלי את אורחיו לחג לשתי קבוצות. הקבוצה הראשונה הייתה של עניים ומחסרי בית, אלה היו אורחי הכבוד על שלחנו ביום טוב ראשון. ואלו העשירים והנכבדים של העירה, היו שיכים לקבוצה השנייה, שזכתה להתארח על שלחנו של רבי ישראל רק ביום טוב שני של גלויות.

פעם התארח בביתו אחד מתלמידיו. היה זה במוצאי צום תשעה באב, בעת שחזר האורח מתפלת ערבית של מוצאי הצום, ובקש להשיב את נפשו בסעודה. והנה, מוצא הוא את בית ה'בבא סאלי' הומה ועצוב: לפני שעה קלה נתקבלה הידיעה המעציבה ממרוקו, כי פלחו של הבבא סאלי, אשת בנו רבי מאיר זצ"ל, נפטרה. כל בני הבית קבלו את הידיעה בעצב רב, לא היה מי שיחשב על אכילה אחרי הצום, הכל היו טרודים בצערם.

בשעה קשה זו, בקשו בני הבית את נוכחותו המרגיעה והמעודדת של הבבא סאלי, אף לא מצאוהו, לא בתדרו המיוחד ולא בשאר חדרי הבית. "להיכן נעלם?" תהו הכל.

האורח, שראה בטודתם של בני הבית, נגש בעצמו למטבח, כדי להשיב את נפשו אחר הצום במאכל כל-שהוא. להפתעתו הרבה, מצא שם את רבו הגדול הבבא סאלי, כשהוא טורח ומכין עבור אורחו סעודה, לשבירת הצום...

לא הועילו לאורח כל ההפצרות, רבי ישראל הבהיר לאורחו שפאשר כלם טרודים בצערם ואין בבית מי שיכול לקים מצות הכנסת אורחים, הרי זו הזדמנות נדירה עבורו, לקיים בגופו, מצוה של חסד עם אדם רעב... וקף המשיך הבבא סאלי לטרוח למען תלמידו,

הפטיר הרב כהנמן בהתלהבות: "אין לכם משג, כמה טוב הדבר שהגעעתם כעת, כי הנה נתנה לנו ההודמנות לעמד במבחן".

הדאגה למנוחת האורח

מדברי אברהם אבינו לאורחיו "והשענו תחת העץ... ואקחה פת לחם", למדים אנו על חשיבות מנוחת האורח, עד כדי שהקדים את המנוחה לסעודה. וכן ב'כד הקמח' (ערוך אורחים) לרבנו בחיי, דיק לשון האשה השונמית בארוח הנביא אלישע (מ"ב ד, י) "נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן", ומפני מה הקדימה מטה ושלחן? ללמדך שהבא מן הדרך מעדיף מנוחה מאשר ארוחה.

וכתב השל"ה הקדוש משם 'מנוחת המאור': "ואם גלינו עמו האורחים, ישפיקם במיטב מטותיו, כפי הראוי להם, כי גדולה מנוחת עיף בהיותו שוכב בטוב. ויותר עושה לו נחת רוח המשפיקו היטב, מן המאכילו ומשקהו".

בספר 'מאיר עיני ישראל' מובא מעשה מאלף המגלה לנו טפח מהנהגתו הפלאית של ה'חפץ חיים' במצוה זו של הכנסת אורחים:

ליב סטוצ'ינר, נער כבן ארבע עשרה, תלמיד ישיבה באחת מיישובות רוסיה, היה בדרך לבית הוריו. הרפכת בה תכנן לנסע, אמורה היתה להגיע לתחנה ביום חמישי בשעה אחת בצהריים, ואז היה אמור לצאת לדרך, למסע בן יום לביתו בסטוצ'ין שבפולין.

ליב ידע שאפלו אם תגיע הרפכת בזמן, יגיע לביתו ממש לפני כניסת שבת. וכאשר הרפכת אחרה בלמעלה מחצי יום, והגיעה לתחנה ביום חמישי לאחר חשכה, הבין הנער שאפסו הסכויים להגיע לסטוצ'ין קדם השבת, ובליט ברירה יצטרך לרדת בתחנת בינים,

ולשהות במהלך השבת במקום אחר.

הוא שאל את הסדרן, מה הן התחנות בהן תעצר הרפכת, וקנה שיזקה את אחת הערים במקום רכזו יהודי, שם ירד בתקנה שיזמן לשבות בבית אחד מאחיו. לשמחתו השיב לו הסדרן שאחת התחנות תהיה בקרבת העירה ראדין.

ליב היה מאשר, מכיון שידורו הזקן ה'חפץ חיים' גר בראדין, סבו של ליב היה אחיו של החפץ חיים, ובדאי יוכל להעביר את השבת במחצת הצדיק הגדול. כשעצרה הרפכת בתחנה, ירד הבחור ומנודתו בידו, ובהכונת העוברים והשבים, עשה דרכו מהר ככל הניתן לבית אחי סבו.

כשהגיע לבית, התקבל בחביבות על ידי אשת הצדיק, שאמרה לו כי הרב כבר עזב לבית הכנסת, היא הספירה לו שבאפן קבוע עוזב הרב מקדם את הבית לפני כניסת השבת, שכן מנהגו ללמד עם קבוצת מתפללים קדם התפלה, והציעה לו שינוח מעט לפני שילך לבית הכנסת, מכיון שכמעט לא ישן בלילה הקודם.

ליב שמח על ההצעה, ובשל דרך התחתית שעבר ומושביו הלא נח, נרדם הנער העיף מיד. כשהתעורר, ראה כי ה'חפץ חיים' כבר יושב ליד שלחן השבת, מעין בספר. הצדיק ברוך את הנער בתמימות, הורה לו לטל ידים ולהתפלל 'קבלת שבת' ו'מעריב', כאשר סים ליב את התפלה, קרא החפץ חיים לרבנית להצטרף אליהם, הוא קדש, ושלשם - הרב הזקן, אשתו, והנער הצעיר, אכלו סעודת שבת יחדו.

אחרי הסעודה, בקש החפץ חיים את סליחתם ופרש לחדרו לישון, ליב שכב שוב על אותה ספה שישן עליה קדם, מנסה להרדם בשנית אך ללא הצלחה. מכיון שישן קדם לכן התקשה להרדם. הוא קם ונכנס למטבח, על הדלפק שם לב לשעון קטן, פאשר התבונן בו, לתדהמתו לא היה גבול... השעון הראה על השעה ארבע.

פעם באשר נכנסו חסידים לחדרו, הבחינו כי משהו מתנועע במטתו של האדמו"ר מתחת לשמיכה. הם נדהמו והתפלאו, מיהו המצוי במטת הרבי? נגשו לראות, והנה נגלה לעיניהם איש חולה, מכה שחין וצרעת מפח רגל ועד ראש. הם הפירו את האיש שהיה מסתובב בעיר ואיש לא אבה להכניסו לביתו בגין פצעי. התברר שכאשר הגיע החולה לבית האדמו"ר, צוה לגבאי שלו להכניס את המספן, לרחץ אותו, ולהשכיבו על מטה מצעת, ומכיון שלא הייתה מטה נוספת בבית, נתן לו הרבי את מטתו שלו...

עוד מספרים: לילה אחד, היה ישוב האדמו"ר רבי משה ליב מסאסוב וצ"ל בחדרו, כשהוא שקוע בלמודו, ואור קלוש של מנורה רעועה מאיר את הספר שלפניו.

לפתע נשמעו דפיקות רמות בדלת, אפר שכור כלוט עומד בחוץ ומנחית מהלומות על הדלת. "קר לי, ובמטה חמה חשקה נפשי!" זעק הלה.

"היאך מצו השכור, מה לו ולביתי?" הרהר הצדיק, ומיד אמר לעצמו: "בעצם יש לשאל... מה לזה בעולמו של הקב"ה, ואם הבורא מתרצה לו, מדוע אסרב אני?".

קם רבי משה ליב, פתח את הדלת, הכניסו לביתו והציע לו מטה חמה.

למוד מדרכי עמוד החסד

הזכרנו עד כה מספר הנהגות בנושא 'הכנסת אורחים' אותם למדנו מהנהגתו של אברהם אבינו: לתת לאורח תחושה שהוא מיטיב על המארח, לארח בסבר פנים יפות גם במצב של 'מצטער', לארח כל אדם אפילו שפל שבשפלים, ולהקדים את המנוחה לאכילה, לומר מעט ולעשות הרבה.

בנוסף לכך, מצין ה'חפץ חיים' ב'אהבת חסד' (ח"ג פ"ב) כללים נוספים, אותם אנו למדים מהנהגתו של עמוד החסד:

כיצד יכולה השעה להיות ארבע בבקר? תמה ליב הצעיר לנפשו, לא יכול להיות שבעוד שעות ספורות יבקע השחר... הוא הביט החוצה וראה שחשכה עדין שורה, ולא יכול היה להחליט מה השעה באמת. מבלבל חזר לספה, ונרדם.

כאשר התעורר ליב בבקר, נכנס שוב למטבח, שם ראה את הרבנית אשת החפץ חיים. "שבת שלום" ברכה אותו, ואז שאל את השאלה שהציקה לו אתמול בלילה: "לאחר שפעדנו לא יכלתי לישון, ולכן נכנסתי למטבח, והבטתי בשעון, שהראה על השעה ארבע בבקר, האם השעון היה תקין? מתי בעצם סימנו את הסעודה?".

"כן" - ענתה, "היה אכן מאחר מאד כשסימנו... אספר לך מה קרה: כשהרב הגיע הביתה מבית הכנסת, היית שקוע עמק בשנה. רציתי להעירך כדי שתוכל לשמע קדוש, אך הרב לא הניח לי, הוא אמר שודאי הנך מתש ממסעך הארוך, והציע להניח לך לנוח, הוא עצמו יחכה ויקדש כשאתה תקום. אך ככל שעבר הזמן ולא התעוררת, הורה לבגנו ר' אהרן ולי לקדש ולסעד, כשהוא עצמו לא הצטרף אלינו, אלא ישב ולמד בצפייה שתתעורר. קבענו שאז יעיר אותי, ונשב כלנו יחד לסעד את סעודת השבת לכבודך". הרבנית סיימה: "אכן ישנת כמה שעות, אך הרב עמד על כך שהוא לא יתחיל את סעודת השבת ללא אורחו המיוחד".

שערו בנפשכם... אלו לא היה הנער חוקר לפשר תעלומת השעון, לא היה החפץ חיים ואף לא הרבנית אומרים לו דבר על התנהגותם המדהימה, והדבר לא היה נודע לעולם...

דמיות מופת ל'הכנסת אורחים'

מספר על האדמו"ר רבי יחזקאל משינובה וצ"ל שהיה מכניס לביתו חולים ועניים שאף אחד לא העז להכניסם, ובכך שמש באיש מופת להכנסת אורחים.

תפנו אלי ותגידו: למה לך להשפיל עצמך וללכת להתפלל, אנחנו נתפלל עבורך, כלום אשמע לכם?..."

בעל המלון הבלתי מוכר

רב אחד, שלא ראה את ה'חפץ חיים' מעודו, בא פעם לראדין, כדי להפגש עם גדול הדור, ולהתייעץ עמו בענין מסים. בהגיעו לראדין לפנות ערב, פגש יהודי ברוחב, ושאל אותו על מקום בית מלון להתאכסן בו. הלה הראה על בית עצמו בבית מלון, אכסן אותו, ושרת אותו בדרך בעל מלון.

למחרת בשעת התפלה בבית הכנסת, בקש הרב האורח, שיצביעו לפניו מי כאן "החפץ חיים", ומה נבהל לדעת שמארחו "בעל המלון", הוא ה"חפץ חיים" בכבודו ובעצמו...

חסד לכל בני העיר

העיד הגאון רבי חיים פלאגי וצ"ל (תוכחת חיים וידא): באשר מגיע אורח לעירנו, והוא מתארח בבית אחד מאנשי העיר, נוהג אני כל הימים לילך ולבקרו, אם משום כבוד האורח, אם משום כבוד בעל הבית. ואני משבח את המארח ומחזיק לו טובה, אני אומר לו: דע לך כי החסד אשר אתה עושה עם האורח הלה, נחשב כאלו עשית עמדי ועם כל בני עירנו, יען החיוב מטל על כלנו, והוי כאלו עשית חסד גם עמנו, ואם לא היית מקבלו - הייתה נגרמת רעה ח"ו לכל בני העיר.

רוח והצלח בזכות 'הכנסת אורחים'

רבי יעקב יוסף הרמן וצ"ל, אשר כנה 'החפץ חיים' של אמריקה, התפרסם במיוחד במצות 'הכנסת אורחים' שקים בשלמות שאין כדוגמתה, כל שד"ר או סתם נצרך ונזקק ששקה באמריקה, מצא בביתו מקום חם למאכל וללינה.

א. יש להגיש לאורחים את המאכלים הטובים ביותר, כדגמת אברהם אבינו ששחט שלוש בהמות, כדי להניח בפני האורחים שלוש לשונות בחרדל (ב"מ פו, ב).

ב. להכין את מאכלי האורחים בזריזות יתרה, כלשון המקראות בפרשתנו: "וימהר אברהם... ויאמר מהרי... ואל הבקר רץ אברהם". וכתב הספורנו על הנאמר ברבקה בת בתואל (בראשית כד, כ): ומהר... ותרץ עוד אל הבאר - "כי המהירות בעבודת המשרת יורה על היות הנעבד חשוב אצלו".

ג. ישרת את האורחים בכבודו ובעצמו, ולא על ידי שליח, כדי להראות לאורחים כמה חביבים הם אצלו, וכמה מחשיב אותם. ואמרו חז"ל (ב"מ שם): "כל מה שעשה אברהם למלאכים בעצמו, עשה הקב"ה לבניו בעצמו".

ד. יזהר ללוות את האורחים ביוצאם מביתו, גם כדי לתת להם הרגשה של 'קשה עלי פרדתכם'. וכן נאמר (בראשית יח, ה): "ואברהם הלך עמם לשלחם".

ה. חדוש נוסף ידוע משמו של הגאון רבי ישראל סלנטר וצ"ל: יש פעמים שבא אורח לבית, ומכינים בשבילו סעודה הגונה, אבל עד שתוכן הסעודה - נחלש לבו של האורח, ולכן מוטב לתת לו דבר מה לסעד את לבו, ואחר כן יכין המארח את הסעודה העקרית. דבר זה אנו למדים מאברהם אבינו, שנאמר אצלו 'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם', ואחר כך 'ואל הבקר רץ אברהם'.

"מצוה שבגופו"

כשבאו חסידים לרבי שמואל מקאמאד וצ"ל, לשבות אצלו את שבתם, עלה דרך סלם לגג ביתו, והוריד בעצמו מזרנים למען האורחים. אמרו לו אנשים: "למה משפיל עצמו רבנו? אנחנו נוירד את המזרנים!".

שחק רבי שמואל ואמר: "מחר בבקר כשאלף עם טליתי לבית המדרש להתפלל,

שְׁבִדְיוֹק הַגִּיעַ לְאֶמְרִיקָה לְאַסֵּף תְּרוּמוֹת לְיִשְׁיכָתוֹ בְּלִיטָא, וְכַמְתַּבְקֵשׁ הַתֹּאכֶסֶן בְּבֵיתוֹ. הָרַב הִצְדִּיק אֶת עֲמֻדַת הַבַּעַל, וְבוֹ בַּיּוֹם נִשְׁלַח מִכְתָּב לְבֵן שִׁיחֹזֵר מִיָּד לְנִיּוֹ יוֹרֵק. בְּבֹאוֹ, הִצִּיעוּ לוֹ שְׂדוּף וְהִסְתַּבֵּר שְׁהוּרֵי הַמִּדְבָּרָת שָׁמָּה... אֲבָרָהֶם וְשָׂרָה. הֵם נִשְׁאוּ וְאִזּוּ נִסָּה הַחֲתָן לְשַׁדֵּל אֶת רַעֲיָתוֹ לְשׁוּב לְחִבְרוֹן אוֹלָם רַעֲיָתוֹ לֹא הִסְפִּימָה.

וְהִנֵּה לִפְתָּע בְּאוֹתָם יָמִים, בְּתַאֲרִיף י"ח אָב תרפ"ט, פָּרְצוּ מֵאַרְעוֹת הַדְּמִים, וְשִׁבְעִים יְהוּדִים נִטְבְּחוּ בְּחִבְרוֹן, בִּינֵיהֶם כ"ה מִבְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה. רַק עֲתָה גָּלָה הָרַב הָרַמֵּן לְאִשְׁתּוֹ: "זוֹכֵרָת אֶת אֶת הַחֲלוּם בּוֹ רֹאִית אֶת אֲבָרָהֶם וְשָׂרָה אֲמַנּוּ בּוֹכִים, בְּגִלָּל אוֹתוֹ חֲלוּם הַחֲלֻטִּי לְהַחְזִיר אֶת בְּנֵינוּ הַבִּיתָה. הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמִּדְּתָם הַבּוֹלֵטֶת הִיְתָה חֶסֶד, בָּאוּ לְהַצִּיל אֶת בְּנֵינוּ בְּזָכוֹת מִצְוֹת הַכִּנְסֶת אוֹרְחִים אוֹתָהּ אֲמַנְנוּ בְּבֵיתָנוּ...".

הָאִישׁ שֶׁלֹּא דָּבָקָה בּוֹ כִּנָּה

וְנִסִּים בְּסִפּוּר מְאֻלָּף הַמוּבָא בְּקִנְטָרִס 'נִפְלְאוֹת מִשְׁנוֹת הַזֵּעִם' לְנֶגִיד רַבִּי אֲבָרָהֶם הַפֶּהֶן קֹאֵהֵן שִׁיחִי מִבְּרוֹקְלִין נְיוֹ יוֹרֵק:

"אָבִי מוֹרִי, הַנֶּגִיד רַבִּי יוֹם טוֹב הַפֶּהֶן וְצ"ל, הָיָה מִמְּכַנְיִסֵי הָאוֹרְחִים הַנוֹדְעִים בְּעִיר פֶּרֶשְׁבוֹרֶג. וְכֵן הָיָה מְנַהֵג הַכִּנְסֶת אוֹרְחִים בְּפֶרֶשְׁבוֹרֶג: בְּסִיּוֹם הַתַּפְּלָה בְּלִיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, עֲמַדוֹ כָּל הָאוֹרְחִים הַעֲנִיִּים בְּשׁוּרָה לִיד פֶּתַח בֵּית הַכִּנְסֶת, כָּל בַּעַל הַבֵּית בָּחַר לוֹ אוֹרֵחַ לְסַעֲדָת שַׁבָּת. בְּכֻנָּה תַּחֲלָה הִשְׁתַּדֵּל אָבִי מוֹרִי לְצַאֵת אַחֲרוֹן מִבֵּית הַכִּנְסֶת, מִפְּנֵי שֶׁבַעֲלִי הַבָּתִּים בָּחָרוּ בְּאוֹרְחִים שֶׁהִמְרָאָה הַחִיצוֹנִי שֶׁלָּהֶם נָאָה, וְהָיוּ לְבוֹשִׁים בְּמַלְבוּשׁ נָקִי וּמְסֻדָּר, אָבִל אֵלּוּ שֶׁהִמְרָאָה הַחִיצוֹנִי שֶׁלָּהֶם מְכַעַר וּלְבוּשָׁם מְלַכְלָף וְקָרוּעַ - נִשְׁאָרוּ בְּבֵית הַכִּנְסֶת מֵאִין דּוֹרֵשׁ. אֶת כָּל הַנִּשְׁאָרִים הִלְלוּ הַזְמִין אָבִי לְבֵיתוֹ, וּלְקַחֵם לְסַעֵד עִמּוֹ עַל שִׁלְחוֹנוֹ.

בֵּין הָאוֹרְחִים נִמְצְאוּ כְּאֵלּוּ שֶׁמִּטְרָדוֹת הַדֶּרֶךְ הַתַּלְכָּלְכוּ מְאֹד, וְנֶדְרָף מֵהֶם רֵיחַ רַע בְּיוֹתֵר,

כִּיצַד הַגִּיעַ לְיָדֵי כֵּן? מְסַפֵּר בְּסִפּוּר 'הַכֵּל לְאֶדוֹן הַכֵּל': בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, נוֹתֵר בְּאֶמְרִיקָה בּוֹדֵד מֵהוֹרָיו וּמִשִּׁפְחָתוֹ. אַחַד מִרְגָּעֵי הַמִּשְׁבֵּר הַקָּשִׁים שֶׁחָנָה בְּתַקּוּפָה הָיָה, הָיָה בְּשַׁבַּת אַחַת, כִּי נִאֲלַץ לְשִׁהוֹת בְּגֵן צְבוּרִי, גִּלְמוּד וְעֶזוּב יָשַׁב עַל סִפְסָל עֵץ בְּגֵן הַשָּׁמַם, לֹלֵא מְקוֹם אֵלָיו יוֹכֵל לִפְנוֹת. הוּא קֹדֶשׁ עַל שְׁתֵּי חֲלוֹת צְמוּקוֹת וְאַחֲזִיז רָעַב בְּלַע אַחַת מֵהֶן, בְּמִשְׁף כָּל הַלֵּילָה הָאָרֶץ יָשַׁב מְכֻנָּץ עַל הַסִּפְסָל הַקָּשֶׁה נִים וְלֹא נִים. כְּשֶׁלְּבַסּוֹף עָלָה הַשַּׁחַר, נִדְרַר שֶׁלְּכַשְׁיִנְשָׁא וְיָקִים בֵּית מִשְׁלוֹ - לְעוֹלָם לֹא יָשַׁב לְשִׁלְחוֹן שַׁבָּת אוֹ חַג בְּלִי אוֹרְחִים מְסֻבִּים אֶל שִׁלְחוֹנוֹ, וְהוּא יַחֲפֹשׁ אֶפְלוֹ בְּגָנִים אַחֵר אֲנָשִׁים רַעֲבִים וּבּוֹדְדִים וְיִאֲכִילֵם כְּדָבָעִי.

וְאָכֵן קָיָם הִצְדִּיק אֶת נִדְרוֹ, וְכִשְׁנִשְׁא וְהִרְחִיב לוֹ ה' מִבְּחִינָה כִּלְכִּלִּית, מִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ, הַסִּבּוֹ עַל שִׁלְחוֹנוֹ לֹא פָּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים אִישׁ! חַק בַּל יַעֲבֹר!

וּמְסַפֵּר, שֶׁבְּשִׁנַּת תרפ"ט, כְּאֶשֶׁר הַתְּגוּרֵר בְּנִיּוֹ יוֹרֵק, הַתְּעוֹרָרָה אִשְׁתּוֹ לִילָה אַחַד בְּבִכִּי סוֹעֵר. וְסִפְרָה לְבַעֲלָה כִּי רֹאֲתָה בְּחֲלוּם אֶת אֲבָרָהֶם אָבִינוּ וְשָׂרָה אֲמַנּוּ בּוֹכִים וּמְקוֹנְנִים מְרָה, וְהִיא קוֹרַעַת בְּגָדֶיהָ וְהַצִּטְרָפָה אֲלֵיהֶם בְּבִכִּי. תוֹף כְּדֵי חֲלוּם, הִיא פּוֹנָה לְאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים וּמוֹדִיעָה שֶׁלֹּא תַעֲזוֹב הַחֲדָר עַד שִׁיבְטִיחוּ לָהּ שֶׁתַּפְּלוּתֶיהָ תִּתְקַבֵּלָּה. שָׂרָה אֲמַנּוּ הַחֲזִיקָה בְּיָדָהּ וְהַבְטִיחָה לָהּ.

בְּאוֹתָהּ עַת הָיָה לָהֶם בֶּן שְׁלֹמֹד בִּישִׁיבַת "כִּנְסֶת יִשְׂרָאֵל" בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ חִבְרוֹן. מִבְּלִי קֶשֶׁר לְחֲלוּם, לְכֹאֲרָה, פָּנָה הָרַב לְרַעֲיָתוֹ וְאָמַר לָהּ: הֵיּוֹת וְזֶה כָּבֵד אֶרְבַּע שָׁנִים שֶׁהֵבֵן לוֹמֵד בִּישִׁיבָה וְלֹא רֹאִינוּהוּ, וְעַתָּה מָלְאוּ לוֹ עֶשְׂרִים שָׁנָה, צָרִיף הוּא לְחֹזֵר הַבֵּיתָה וְלִמְצֵא שְׂדוּף.

הָאֵם הַתְּנַגְּדָה בְּאוֹמְרָהּ: תִּנִּית לוֹ לְלַמֵּד עוֹד שָׁנָה, הוּא צָעִיר...

הֵם הַגִּישׁוּ אֶת טַעֲנוֹתֵיהֶם לִפְנֵי הַגָּאוֹן רַבִּי בְּרוּךְ דָּב לִיבּוֹבִיץ' וְצ"ל, רֹאשׁ יִשִּׁיבַת קְמִינִץ,

פרשת וידא

נמנע מלהכניסם לביתו, לכן זכה שלא שלטו בו, והיה נקי מהם לגמרי".

ה' יזכנו להתחזק בדרכי אבותינו הקדושים, לאחז במצוות הנפלאות והיקרות הללו בכל כח ועז. הן מצוות 'בקר חולים', עם כל העסוקים והטרדות שיש לאדם, כל ישב את החולה, את השוכב על ערש דוי, המצפה ומיחל למעט יחס ועדוד מהסובב, ויראה לנכון להשקיע מזמנו לבקר אותו, לחזקו ולעודדו.

והן יש עלינו להתחזק במצוות 'הכנסת אורחים', להכניס נצרכים לביתנו. בעדן המודרני נשמעים הרבה דבורים על 'פרטיות', לפעמים יש מבני הבית שקשה להם קבלת אורח, הם מרגישים שכביכול 'נשפרת' בזה האווירה המשפחתית הפרטית, אבל צריך לדעת שזו חשיבה לא נכונה. אכן צריך להקדיש זמן ולטפח את הרגעים הפרטיים בבית, חלשת הדור שלנו מחיבת את זה, אבל לא פחות חשוב הוא להחדיר בבית אווירה של עזרה לנזקק, וחמלה על מי שאין לו, קיום מצוות הבוֹרָא ודאגה לבניו אף על פי שזה פוגע קצת בנוחות.

ובזכות אחיזתנו ודבקוֹתנו במדותיו של הבוֹרָא, ובמדותיהם של אבות האמה, נזכה לעשות נחת רוח לפני הבוֹרָא, כי אין נחת רוח לפני הקב"ה כעשיית חסד בין איש לרעהו, וכדברי הנביא (מִיכָה ו'): "במה אקדם ה' אבִי לאלהי מרום האקדמנו בעולות בעגלים בני שנה: הִירָצָה ה' באלפי אילים ברכבות נחלי שמן האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי: הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". ונזכה לגאולה השלמה, במהרה בימינו אמן.

ויש מהם שהיו על בגדיהם ושערוֹתיהם כנים ופשפשים, עד כדי שהמשרתים הגוים לא יכלו לסבל אותם מחמת הלכלוך והריח הרע. לאחר הסעודה נאלצו המשרתים לקנח ולנקות הכסאות המפארים מהלכלוך שהביאו עמם האורחים, ותוף כדי כך התרעמו ביותר למה מכניסים הביתה אנשים כאלו. אמי הצדקנית ע"ה מעולם לא התרעמה על כך, מעולם לא שמעתי שתשאל את אבי מורי למה בחרת בעניים אלו דוקא, אדרבה הרגישה בצערם של ישראל, כבדה אותם ביותרת הכבוד, ודברה על לבם להחזיקם ולאמצם לכל יפלו ברוחם.

שנים מועטות לאחר מכן פרצה השואה האמה, נאלצתי להפריד ממשפחתי וחלואות רבות מצאוני בשנות הזעם, אולם בחסדי שמים נתקנים בי 'סר יסרני י-ה ולמות לא נתנני'. בסיום המלחמה נודע לי כי אף אבי וצ"ל הצליח בנסי נסים להנצל מגיא ההריגה. ואכן נפגשנו ופרצנו בכי זה בזרועות זה, אבי ספר לי את כל הנסים שארעו לו במחנות הכפייה וההשמדה, ועל הכל הודה לה' יתברך שלא נגעל במאכלות אסורות, ואפלו חלב עכו"ם לא בא לפיו.

אחד הפלאים שספר לי אבי מורי קשור לראשית הספור, פידוע היו כל האנשים במחנות הכפייה וההשמדה מלאים כנים ופשפשים, עד שלא היה אדם שנמלט ממכה זו, אף אבי מורי נצל מפגיעתם באפן פלאי, גם כשמימינו ומשמאלו מלפניו ומאחוריו ישבו ושכבו אנשים מלאים בכנים - לא נפגע הוא מן המכה הזו כלל ועקר, ולא היתה על גופו ובגדיו אפלו כנה אחת. באחת השיחות אמר לי אבא שהוא תולה זאת מדה כנגד מדה על שהכניס לביתו אורחים כמות שהם, ואפלו שהיו על בגדיהם ושערוֹתיהם כנים ופשפשים לא

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית
מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם
ספר 'יגדיל תורה בהלכה'
שבת כרך א

ניתן להשיגו בכולל יגדיל תורה
ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע

ובטל: 0506491414,

0509013000,

0504158840

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בי"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

ולעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמות מהגדולי ההור שליט"א
והתקבלו כס"ד פאהבה רבה
בהיכל התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל': 0506491414, 0509013000

שותפים להקים מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת

ובית מדרש יגדיל תורה

ומקוה טהרה לנשים ולגברים

ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'

מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א

סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46

וקבלה דיגיטלית למייל

בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח. 371407 ע"ש יגדיל תורה